

Πρόλογος

Αυτή η μελέτη επιδιώκει να πληροφορήσει για μια πτυχή της Φορολογίας σχεδόν παντελώς άγνωστης στην Ελλάδα. Γιαυτό είναι σύντομη και απλουστευμένη. Το 1977 ο Αθανάσιος Σκούρας, οικονομολόγος καθηγητής στο Λονδίνο, δημοσίευσε τη διδακτορική του μελέτη (London School of Economics) εδώ στην Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, *Land and its taxation in recent economic theory*: αυτή πραγματεύεται το ίδιο θέμα αλλά εκτός του ότι είναι πλέον δυσεύρετη είναι και δυσπρόσιτη λόγω της αγγλικής και κυρίως της εξειδικευμένης επιστημονικής ορολογίας.

Πολλοί είναι οι στόχοι οποιουδήποτε φορολογικού συστήματος, όπως καταδειχνεται στο πρώτο μέρος της μελέτης, πολλές και οι απρόβλεπτες και ανεπιθύμητες παρενέργειες. Για τις παρενέργειες αρκεστούμε σε λίγα λόγια από το Πόρισμα της Επιτροπής του Παντείου Πανεπ. (Σεπτ 1995) για το υπουργείο Οικονομικών:

"Υπάρχει ένας εξαιρετικά μεγάλος αριθμός πόρων (=φόρων) υπέρ τρίτων η ύπαρξη των οποίων αυξάνει σημαντικά τη συνολική επιβάρυνση των φορολογουμένων, και οι οποίοι κάνουν το δημοσιονομικό σύστημα αδιαφανές ... δαπανηρό ... και δαιδαλώδες. (...) Από την επεξεργασία των στοιχείων αυτών φαίνεται ότι η λειτουργία του συστήματος μάλλον εντείνει αντί να περιορίσει τις οικονομικές ανισότητες. "Ένα από τα διάφορα εξωφρενικά παραδείγματα είναι οι έμμεσοι φόροι υπέρ του ΙΚΑ τους οποίους πληρώνουν "παρότι δεν έχουν καμιά σχέση, όσοι κυκλοφορούν με τα λεωφορεία Θεσσαλονίκης (10 εκμ), όσοι καταναλώνουν αλάτι από την αλυκή Μεσολλογγείου (10 εκμ), όσοι εξαγουν καπνά (320 εκμ), όσοι αγοράζουν χαρτί, χαρτόνι ή 'τεχνουργήματα κυτταρίνης' ", ... και άλλες επτά κατηγορίες φορολογουμένων. (Καθημερινή, 1/10/1995, οικονομικές σελίδες 53.)

Σ' αυτή τη μελέτη παρουσιάζεται μία ριζικά διαφορετική μέθοδος άντλησης δημόσιων εσόδων η οποία είναι απλούστατη, φθηνότατη και διαφανέστατη. Είναι επίσης δίκαιη, αν μπορούμε να επικαλεστούμε και αυτή την παραγκωνισμένη ηθική αξία για την οποία συχνά μιλούν οι πολιτικοί αλλά σπάνια την εφαρμόζουν στην πράξη, οπότε και την επιδιώκουν κυρίως για την πελατεία τους. Η ηθική αυτή άποψη σχετίζεται με τη δίπτυχη υπόσταση του προϊόντος της παραγωγής είτε στη μικρή κλίμακα μιάς ιδιωτικής ή κρατικοποιημένης επιχείρησης είτε στη μεγάλη κλίμακα του Εθνικού Προϊόντος μιάς χώρας. Όπως αναγνωρίζουν αρκετοί οικονομολόγοι που μνημονεύονται στην μελέτη μας, ένα μέρος του προϊόντος οφείλεται στην προσπάθεια ή συμβολή του παραγωγού (άτομα ή ομάδες ατόμων) κι ένα άλλο στην ύπαρξη της κοινωνίας ολόκληρης, με τις δημόσιες υπηρεσίες και τις γενικότερες συνθήκες της. Ο διαχωρισμός αυτός του προϊόντος περιγράφεται με απλή ανάλυση στα τμήματα Β3-Β7. Η πιό δίκαιη μέθοδος άντλησης δημόσιων εσόδων συνίσταται στη συλλογή του μέρους του προϊόντος που οφείλεται στην ύπαρξη της κοινωνίας, αφήνοντας στον παραγωγό το μέρος που οφείλεται στη δική του προσπάθεια ή εργασία, κι αυτήν περιγράφει το δεύτερο μέρος της μελέτης.

Ένα εύλογο ερώτημα που εγείρεται τώρα είναι: Γιατί δεν έχει εφαρμοστεί μιά τόσο απλή μέθοδος φορολογίας που συνδυάζει αποτελεσματικότητα με δικαιοσύνη;

Αυτό το ερώτημα έθεσε ένας καθηγητής Πανεπιστημίου, που του δόθηκε μιά πρώτη ημιτελής μορφή της μελέτης, προσθέτοντας ότι αφού η μέθοδος αυτή δεν έχει εφαρμοσθεί σε άλλες προηγμένες χώρες είναι μάλλον απίθανο να εφαρμοσθεί στην Ελλάδα.

Πράγματι, η μέθοδος αυτή δεν έχει εφαρμοσθεί ολοσχερώς σε καμιά σύγχρονη χώρα και μερικοί λόγοι εξετάζονται στο τμήμα Β9. Αλλά έχει εφαρμοσθεί μερικώς εδώ και πολλές δεκαετίες σε διάφορες χώρες όπως η Νέα Ζηλανδία, Ταϊβάν, Δανία κλπ. Το κατά πόσο θα εφαρμοσθεί στην Ελλάδα εξαρτάται αποκλειστικά από τη νοημοσύνη και τη θέληση των ίδιων των Ελλήνων - και όχι οποιαδήποτε πρακτική σε άλλες χώρες.

Ένας οικονομικός σύμβουλος της Κυβέρνησης, στον οποίο επίσης δόθηκε το ίδιο πρώτο σχέδιασμα, αποφάνθηκε ότι αυτή η μέθοδος μπορεί να ισχύει για μιά απλή αγροτική κοινωνία, όχι όμως για τη σύγχρονη οικονομία, και ότι έχουμε ξεπεράσει κατά πολύ τις απόψεις του Άνταμ Σμιθ.

Αναμφίβολα, αν ο Άνταμ Σμιθ ζούσε σήμερα, θα τροποποιούσε κάποιες από τις απόψεις του αλλά εξίσου αναμφίβολα θα επέμενε ακόμα εντονότερα για τους τέσσερις κανόνες του περί φορολογίας - που δίνονται στο τμήμα Α4. Ας μη ξεχνιέται ότι προτού ασχοληθεί με την Πολιτική Οικονομία, αυτός ο διεισδυτικός σταχαστής ήταν καθηγητής της Λογικής και μετά της Ηθικής Φιλοσοφίας στο Πανεπ. της Γλασκώβης: παρότι έξοχα αφηρημένος κατά καιρούς, ποτέ δεν είχε διάθεση για παραλογισμούς και ασυναρτησίες. Άλλωστε και ο νυν υπουργός οικονομικών κ Παπαδόπουλος αναφέρεται στον Άνταμ Σμιθ σε δημόσιες ομιλίες του. Επιπλέον διαπρεπείς σύγχρονοι οικονομολόγοι, όπως ο Milton Friedman, ο J. Stiglitz, ο Dr Burgess και πολλοί άλλοι που μνημονεύονται στην μελέτη μας οι οποίοι συνηγορούν υπέρ της φορολόγησης αξιών γης και κατάργησης άλλων μορφών φόρων, αναφέρονται καταφανέστατα στη σύγχρονη οικονομία - όπως και η μελέτη μας.

Τρία είναι τα πραγματικά αίτια απόρριψης μιάς μεθόδου άντλησης δημόσιων εσόδων που συνδυάζει απλότητα, ευκολία και δικαιοσύνη. Το ένα είναι η διαιώνιση ορισμένων συμφερόντων που σημαίνει πρακτικά την κατακράτηση πόρων και αγαθών τα οποία, με αυστηρά κριτήρια δικαιοσύνης, ανήκουν σε άλλους: αυτό εξετάζεται εκτενώς στο Β9. Ένα δεύτερο αίτιο είναι η δύναμη της συνήθειας που δεν μας επιτρέπει να ξεφύγουμε εύκολα από τρόπους σκέψης και δράσης ακόμα και όταν η λογική δείχνει άλλη κατεύθυνση. Το τρίτο είναι η έλλειψη πληροφόρησης: οι άνθρωποι δεν έχουν αρκετά στοιχεία ή δεν αξιολογούν επαρκώς όσα έχουν.

Η σύντομη μελέτη μας αποβλέπει κυρίως στην πληροφόρηση, στη δημιουργία κάποιου προβληματισμού και ίσως στην έναρξη λογικής συζήτησης για το θέμα.

A. Το τωρινό σύστημα

Ανάγκη Μεταρρύθμισης

Στις 27-8 Νοεμβρίου 1993, η Financial Times δημοσίευσε ένα βαρυσήμαντο άρθρο του John Plender όπου επισημάνθηκαν αφενός τα μεγάλα προβλήματα του σύγχρονου συστήματος φορολογίας και αφετέρου η ανάγκη για μια μεταρρύθμιση.

Ένα έτος αργότερα, το Νοέμβριο 1994, στο ετήσιο συνέδριο του Ελληνο-Αμερικανικού Επιμελητηρίου για την Ελληνική Οικονομία, αμέσως μετά τον Υπουργό Οικονομικών κ. Παπαδόπουλο, μίλησε ο καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, κ. Προβόπουλος, καταδείχνοντας ότι οι νέες φορολογικές αλλαγές του κ Παπαδόπουλου δεν συνιστούσαν καμιά “μεταρρύθμιση” και ότι υπάρχει ανάγκη για μια νέα φιλοσοφία φορολόγησης. Κατά σύμπτωση αμέσως μετά, μίλησε ο Dr. R. Burgess, ένας Άγγλος οικονομολόγος ειδικευμένος στη φορολογία, ο οποίος πολύ συνοπτικά αναφέρθηκε σε μια άκρως διαφορετική προσέγγιση στο θέμα δίνοντας ακριβώς μια νέα φορολογική φιλοσοφία για μια ριζική μεταρρύθμιση. Ο Δρ Μπέρτζες είχε δημοσιεύσει το 1993 το τελευταίο του έργο με τον φαινομενικά παράδοξο τίτλο Δημόσια Έσοδα δίχως φορολογία, 1 στο οποίο δείχνει, με μια μετα-Κεϋνσιανή ανάλυση, ότι υπάρχει ένα μέρος του Εθνικού Προϊόντος το οποίο μπορεί εύκολα να αποτελεί “φυσιολογική πηγή” (φορολογική βάση) δημοσίων εσόδων χωρίς να προκαλεί τις συνηθισμένες στρεβλώσεις στη διάθεση συντελεστών (εργασία, κεφάλαιο), περιορισμούς και καταπίεση στην εργασία και επιχειρηματική πρωτοβουλία και γενικά εντάσεις στην όλη οικονομία.

Ο Δρ Μπέρτζες δεν είναι ούτε ο μόνος ούτε ο πρώτος οικονομολόγος που προσδιορίζει αυτή τη φυσιολογική πηγή εσόδων για το Κράτος. Σ’ αυτό θα επανέλθουμε στο β ‘μέρος αυτής της σύντομης μελέτης.

Αναγκαιότητα δημοσίων εσόδων

Όπου υπάρχει κοινότητα ανθρώπων εκεί εξανάγκης υπάρχει και κάποια μορφή διακυβέρνησης (τοπική αυτοδιοίκηση ή/και κεντρική κυβέρνηση). Αυτό είναι γενικά αποδεκτό από αρχαιότητες εποχές και μόνο ελάχιστοι αναρχικοί διαφωνούν επιθυμώντας την κατάργηση κάθε έννοιας κράτους και τάξης στην κοινωνία. Υπάρχουν όμως διαφορετικές θεωρήσεις ως προς την μορφή κυβέρνησης: άλλοι θέλουν μίαν ελάχιστη σφαίρα αναγκαίας κρατικής δραστηριότητας και άλλοι θέλουν εκτεταμένο ή και ολοκληρωτικό κρατικό παρεμβατισμό σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης κοινωνίας και δραστηριότητας. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, αναγνωρίζεται γενικά ότι η κυβέρνηση χρειάζεται έσοδα για να καλύψει τις δαπάνες για τις κρατικές λειτουργίες - λίγα όταν αυτές είναι περιορισμένες στην μικρή σφαίρα και περισσότερο όταν η σφαίρα διευρύνεται.

Η ελάχιστη σφαίρα αναγκαίων κρατικών λειτουργιών συνοψίζεται ως εξής:

- (i) Γενική διακυβέρνηση που συμπεριλαμβάνει και τη διαχείριση του δημόσιου ταμείου.
- (ii) Αμυνα εναντίον εξωτερικών εχθρών (στρατός κλπ) και εσωτερικών παράνομων δραστηριοτήτων (αστυνομία κλπ).
- (iii) Δικαιοσύνη, αστική, ποινική και διοικητική.
- (iv) Μεγάλα έργα που από τη φύση τους κανένας ιδιώτης δεν θα μπορούσε να αναλάβει, όπως γενική ύδρευση, ηλεκτροδότηση, αποχέτευση, οδικό δίκτυο, λιμάνια και παρόμοια. Αρκετά από αυτά σήμερα τα αναλαμβάνουν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις και αυτοχρηματοδοτούνται, αλλά υπάρχει κάποια συμμετοχή και εγγύηση εκ μέρους του Κράτους.
- (v) Πρόνοια και φροντίδα για πολίτες που πραγματικά δεν μπορούν οι ίδιοι να δώσουν στον εαυτό τους και δεν έχουν συγγενείς που να μπορούν να τους φροντίσουν.

Σε σύγχρονες Πολιτείες η κρατική λειτουργία έχει βέβαια επεκταθεί σε πολλούς άλλους τομείς όπως (vi) υγεία, παιδεία, συγκοινωνίες, επικοινωνίες και ποικίλες εμπορικές και βιομηχανικές δραστηριότητες, πολλές από τις οποίες είναι άκρως ζημιογόνες και καλύπτονται από τον γενικό κρατικό προϋπολογισμό (δηλαδή από τη φορολογία).

Αυτή η έκτη πολύπτυχη δράση του κράτους είναι αντιστοίχως πολυδάπανη και απαιτεί μεγάλα έσοδα στη μορφή φόρων (ή εκτύπωση νωπού χρήματος ή δανεισμό.).

Απροθυμία πολιτών να πληρώσουν φόρους

Ενώ γενικά οι πολίτες αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα ύπαρξης διακυβέρνησης και, συνεπώς, ενός δημόσιου τομέα που θα πρέπει να χρηματοδοτούν από τα εισοδήματά τους, εντούτοις όλοι επιδειχνουν απροθυμία, δυσαρέσκεια και εχθρότητα προς τις απαιτήσεις της φορολογίας. Γιατί; Διότι αισθάνονται πως υπάρχει κάτι ριζικά άδικο, παράλογο, ή εσφαλμένο με τον τρόπο που λειτουργεί το φορολογικό σύστημα.

Δυστυχώς, όπως φαίνεται από τα γεγονότα, ούτε οι απλοί πολίτες (ο λαός) ούτε οι πολιτικοί, ούτε οι τεχνοκράτες, ούτε οι οικονομολόγοι, μοιάζουν να γνωρίζουν σε τι συνίσταται το λάθος, ή νοιάζονται πραγματικά.

Ενα αποτέλεσμα είναι η εκτεταμένη φοροδιαφυγή και η συνακόλουθη παραοικονομία. Ας μη νομίζεται ότι αυτό το φαινόμενο ανθίζει μόνο στην Ελλάδα. Στη Βρετανία το 1993, το “μαύρο χρήμα” της παραοικονομίας υπολογίστηκε επίσημα στα 40 δισεκατομμύρια στερλίνες 2 (περίπου 14 ½ τρις. δρχ.).

Τα παράλογα του τρέχοντος συστήματος

Η σύγχρονη φορολογία (όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στις πλείστες χώρες) βασίζεται σε μια γενική αρχή ότι κάθε πολίτης συνεισφέρει στο Δημόσιο Ταμείο ανάλογα με την εισοδηματική του ικανότητα. Αυτή η αρχή μοιάζει εκ πρώτης όψεως και λογική και δίκαιη. Είναι όμως αμφισβητήσιμη, όπως θα δούμε. (Το σύστημα λέγεται “προοδευτική φορολογία”).

Πολλοί ίσως την χρησιμοποιούν χωρίς να γνωρίζουν ότι προέρχεται από τους κανόνες φορολογίας του Ανταμ Σμιθ, του πατέρα της σύγχρονης Οικονομολογίας³. Ο Σμιθ λέει συγκεκριμένα: “Οι πολίτες οφείλουν να συνεισφέρουν στα έξοδα του Κράτους όσο το δυνατόν ανάλογα με τις ιδιαίτερες ικανότητες τους... ανάλογα με το εισόδημα που απολαμβάνουν κάτω από την προστασία της Πολιτείας.” Αυτός ο κανόνας θα εξεταστεί πιά κάτω.

Αλλά ο Σμιθ έδωσε τρεις ακόμα κανόνες. Ο δεύτερος λέει: “Ο φόρος που κάθε πολίτης οφείλει να πληρώνει πρέπει να είναι βέβαιος και καθορισμένος, όχι αυθαίρετος”.

Ο τρίτος - “Κάθε φόρος πρέπει να εισπράττεται τον καιρό και με τον τρόπο που θα είναι ευκολότερο για τον φορολογούμενο να τον πληρώνει.”

Και ο τέταρτος - “Κάθε φόρος πρέπει να είναι τέτοιος που να αφαιρεί όσον το δυνατόν λιγότερο υπεράνω του ποσού που τελικά μπαίνει στο Δημόσιο Ταμείο” (δηλ. τα έξοδα είσπραξης να είναι ελάχιστα).

Είναι φανερό ότι ο δεύτερος κανόνας δεν ισχύει καθόλου. Οι διάφοροι φόροι είναι εντελώς αυθαίρετοι. Ούτε βέβαιοι, ούτε καθορισμένοι είναι για τους πλείστους φορολογούμενους. Σε πολλές περιπτώσεις μπαίνουν νέοι φόροι (άμεσοι και έμμεσοι) χωρίς καμιά συζήτηση ή προειδοποίηση ενώ σε άλλες ισχύουν και αναδρομικά!

Ούτε ο τρίτος κανόνας ισχύει. Οι φόροι πληρώνονται τον καιρό και με τον τρόπο που ορίζει το Κράτος και σε περιπτώσεις καθυστέρησης υπάρχουν βαριά πρόστιμα. Σε αρκετές περιπτώσεις, εταιρείες και επαγγελματίες προπληρώνουν προκαταβολή φόρου για το επόμενο έτος, ύψους 50% με βάση το τρέχον οικονομικό έτος (επί εισοδήματος που ίσως δεν θα υπάρξει ποτέ).

Εξάλλου εταιρείες και επαγγελματίες υφίστανται παρακράτηση φόρου 15% επί των ακαθαρίστων εσόδων τους, άσχετα με το τελικό καθαρό αποτέλεσμα της διαχείρισης. Εστω και αν εκ των υστέρων γίνονται συμψηφισμοί ή επιστροφές από την εφορία, ο φορολογούμενος υφίσταται ζημία από απώλεια τόκων, πληθωρισμό και ταμιακή στενότητα χωρίς ν’αποζημιώνεται από το δημόσιο. Ετσι γίνεται φανερή η φασιστική αυταρχικότητα του κράτους και οι ληστρικές ορέξεις του.

Ο τέταρτος κανόνας επίσης είναι ανεφάρμοστος. Τα έξοδα είσπραξης είναι τεράστια με τις εφορίες, αγορανομίες, τελωνεία κλπ.

Ο πρώτος κανόνας, που αποτελεί τη γενικότερη αρχή φορολόγησης, έχει μια περιοριστική άποψη που σχεδόν τον αχρηστεύει. Σημαίνει ουσιαστικά ότι όσο περισσότερο εργάζεται ένας άνθρωπος και αυξάνει το εισόδημά του τόσο πιο πολύ φόρο θα πληρώσει. Ο παραλογισμός του συστήματος φαίνεται καθαρά με ένα απλό παράδειγμα. Ένας μικροκαλλιεργητής Α κι ένας Β έχουν ισομέγεθα κι ομοιόμορφα κτήματα στην ίδια περιοχή με ετήσιο εισόδημα 10 ο καθένας. Ένας φωτογράφος Α κι ένας Β με όμοια καταστήματα στην ίδια περιοχή της πόλης επίσης έχουν ετήσιο εισόδημα 10 ο

καθένας. Ο αγρότης και ο φωτογράφος Α αποφασίζουν να εργάζονται πιο σκληρά περισσότερες ώρες και αργίες εξοικονομώντας όπου μπορούν στις δαπάνες τους. Τον επόμενο χρόνο η παραγωγή και το εισόδημά τους αυξάνονται σε 11. Ο αγρότης και ο φωτογράφος Β δεν καταβάλλουν καμιά προσπάθεια. Επομένως μένουν με το ίδιο, ίσως και χαμηλότερο εισόδημα. Το κράτος τώρα ζητά από τους Α να πληρώσουν περισσότερο φόρο ενώ στρέφεται με οίκτο στους Β και, σε πολλές περιπτώσεις, τους βοηθάει με φοροαπαλλαγές ή με επιδοτήσεις! Εδώ συνοψίζεται η λειτουργία του συστήματος. Έτσι ο φόρος λειτουργεί σαν αντικίνητρο στην εργασία και παραγωγή.

Μια πληρέστερη ανάλυση δίνεται στο κεφ. VI, Δημοκρατία: Ελευθερία υπό το Νόμο, σσ 139-155. 45

Σε μια νέα εκδήλωση παράνοιας, τα “αντικειμενικά κριτήρια” του 1995 εισάγουν έναν φόρο επιτηδεύματος όπου, πάλι αυθαίρετα, φορολογείται όχι το πραγματικό εισόδημα του πολίτη αλλά η ιδιότητα ή το επάγγελμα του! (Κοινοποιήθηκαν μάλιστα 132 κατηγορίες γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων για τον προσδιορισμό του καθαρού εισοδήματος των αγροτών. Σ’αυτές υπάρχουν διαφορές από νομό σε νομό, ενώ για κάθε κατηγορία υπάρχουν 6 διαφορετικές διαβαθμίσεις (σε ντομάτες, μελιτζάνες κτλ). Πώς άραγε, από ποιούς και με τί κόστος θα ελέγχει το κράτος όλα αυτά;)

Η απάτη της κοινωνικής δικαιοσύνης

Η φορολογία (ισχυρίζονται πολλοί) στα σοσιαλδημοκρατικά καθεστώτα των δυτικών χωρών είναι όργανο όχι μόνο εισπραξης δημοσίων εσόδων αλλά και ανακατανομής εισοδημάτων. Παίρνει από τους πλούσιους, με άλλα λόγια, και δίνει στους φτωχούς (χωρίς να πολυσκοτίζεται γιατί υπάρχει αυτή η διαφορά). Αυτός ο ισχυρισμός είναι μια τεράστια απάτη.

Παραθέτουμε έναν πίνακα (σημ 5) που καταδειχνει τα ποσοστά συμμετοχής στο Εθνικό Προϊόν της Βρετανίας των εργατοϋπαλληλικών μισθών και επιχειρηματικών κερδών:

Έτος	Μισθοί και Ημερομίσθια %	Κέρδη Επιχειρήσεων %
1955	58,50	16,90
1956	58,70	15,80
1957	58,20	15,70
1958	56,90	14,60
1959	57,10	15,40
1960	57,50	16,30
1961	57,50	14,90
1962	57,30	14,00
1963	56,30	15,00
1964	56,50	15,30
1965	55,90	15,00
1966	55,90	13,20
1967	55,00	13,20
1968	54,00	14,00
1969	54,20	12,90
1970	54,20	12,40
1971	53,50	12,40
1972	53,70	13,40
1973	52,20	13,60
1974	53,20	13,60
1975	53,40	13,80
1976	51,60	11,70
1977	50,50	12,50
1978	50,60	11,90
Πίνακας 1		

Είναι ολοφάνερο ότι τόσο τα κέρδη όσο και οι μισθοί έχουν μειωθεί σημαντικά σαν ποσοστά του εθνικού εισοδήματος σ'αυτήν την 25ετία - εξαιτίας κυρίως των φόρων (αλλά και αυξημένων γεωμισθωμάτων).

Μια Επιτροπή Έρευνας του Joseph Rowntree Foundation στη Βρετανία ερεύνησε τη διανομή του ΕΠ σε τάξεις εισοδημάτων στην περίοδο 1977-92 και εξέδω σε τα συμπεράσματα και τις συστάσεις της τον Φεβρουάριο 1995. Λέει: "Η ανισότητα εισοδημάτων στο Ηνωμένο Βασίλειο (UK) μεγάλωσε ραγδαία μεταξύ 1977 και 1990 Αυτό ισχύει για τις πλείστες εκβιομηχανισμένες χώρες Το φορολογικό σύστημα είχε περίπου τον ίδιο αντίκτυπο στη μείωση ανισότητας το 1992 όπως και το 1977 Οι αυτόματες επενέργειες προοδευτικών φόρων όπως ο φόρος εισοδήματος τείνουν να επιβραδύνουν την αύξηση ανισότητας αλλά [άλλοι] φόροι μετατοπίζουν την επιβάρυνση από ομάδες υψηλών εισοδημάτων σε ομάδες χαμηλών και μεσαίων". (Summary, JRF, Feb. 1995, 1-2). Ακόμα και "οι προοδευτικοί φόροι" τήνουν μονάχα να επιβραδύνουν, όχι να σταματήσουν την αύξηση ανισότητας!

Ο πίνακας 2 δίνει τα ποσοστά στην Ελλάδα για την περίοδο 1971-92 (από το Υπ. Οικονομικών).

Πίνακας 2

Στη χώρα μας, αν οι αριθμοί είναι ορθοί, το ποσοστό μισθών είναι σημαντικά χαμηλότερο της Βρετανίας ενώ των κερδών υψηλότερο. Εδώ βλέπουμε μια αισθητή ανοδική τάση στους μισθούς μέχρι το 1985 και μείωση των κερδών. Ήταν η φιλολαϊκή πολιτική της ΝΔ (με τις κρατικοποιήσεις) και του ΠΑΣΟΚ (με τις γενναϊόδωρες παροχές της ΕΟΚ και τους δανεισμούς). Από το 1986 ως το '92 βλέπουμε καθοδική τάση μισθών και ανοδική κερδών. Το ποσοστό συμμετοχής των εργατοϋπαλλήλων είναι κάπως μεγαλύτερο αλλά των κερδών επανέρχεται στο ίδιο περίπου επίπεδο με την περίοδο 72-5. Επιπλέον, στην τετραετία 78-81 ενώ το ποσοστό μισθών αυξάνεται το ποσοστό

κερδών μένει σταθερό περίπου και ανεβαίνει. Στην τετραετία 87-90 και οι μισθοί αυξάνονται και τα κέρδη! (Το αγροτικό εισόδημα είχε πτωτική τάση από το 1973 ως το 1992.)

Ο Αθ. Κανελλόπουλος, που διετέλεσε και υπουργός Οικονομικών, εξήγησε σαφώς την αποτυχία αυτής της προσπάθειας. “Το ύψος των κρατικών δαπανών, ωστόσο δεν βρίσκεται σε αναλογία προς τις παρεχόμενες από το δημόσιο υπηρεσίες. Σε μεγάλη κλίμακα υπάρχει υπερβολή στις δαπάνες... Επακόλουθο αυτής της αύξησης (δαπανών) είναι η προσφυγή σε νωπό χρήμα ή στη φορολογία... Προσφυγή όμως στη φορολογία σημαίνει αύξηση των δαπανών υπέρ των πληττομένων από τη φορολογία. Ενας φαύλος κύκλος που δεν τελειώνει.” 6

Εδώ μπορούμε να προσθέσουμε το απλό παράδειγμα χαμηλών εισοδημάτων που δεν πληρώνουν άμεσους φόρους, έχουν και κρατικές επιδοτήσεις, αλλά, βέβαια πληρώνουν έμμεσους φόρους. Έτσι το κράτος δίνει με το ένα χέρι αλλά τους τα παίρνει με το άλλο. Ο R. G. Holcombe επίσης έδειξε σαφώς ότι με την γενική μετατόπιση των φόρων και με τις διάφορες επιδοτήσεις, φιλόδοξα και δαπανηρά προγράμματα ανακατανομής εισοδημάτων έχουν ελάχιστη επίδραση μακρόχρονα, σε μία περίοδο 25 ετών. 7

Τελικά όλοι οι φόροι (άμεσοι και έμμεσοι) εισέρχονται στις τιμές των προϊόντων και πληρώνονται από τους καταναλωτές, υψηλόμισθους και χαμηλόμισθους. Έτσι κάθε αύξηση φόρων τροφοδοτεί τον πληθωρισμό.

Τελειώνοντας αυτό το τμήμα, οι καλόπιστοι σοσιαλιστές ως αναρωτηθούν - Πλούτος και φτώχεια, ή ψηλά και χαμηλά εισοδήματα, είναι πάντα αποτελέσματα εκμετάλλευσης των φτωχών από τους πλούσιους;... Δεν υπάρχουν πολλές περιπτώσεις επιχειρηματιών, εμπόρων, βιοτεχνών και καλλιτεχνών που έχουν υψηλό εισόδημα και πλούτο λόγω σκληρής εργασίας, επιμονής, αυτοσυγκράτησης και στήριξης προσωπικών απολαύσεων; Αυτές σίγουρα διαφέρουν από περιπτώσεις πλούτου μη-δεδουλευμένου. Και υπάρχουν άπειρες περιπτώσεις χαμηλών εισοδημάτων που οφείλονται σε οκνηρία, κακοκεφαλιά κι έλλειψη αυτοσυγκράτησης. Οι δύο αγρότες και δύο φωτογράφοι που αναφέρθηκαν στο Α4 δίνουν ένα απλό παράδειγμα. Δεν υπάρχει καμιά αρχή στη Φύση, στη δικαιοσύνη ή στην ηθική που να ορίζει ότι ο σκληρά εργαζόμενος πρέπει, από το προϊόν της εργασίας του, να συντηρεί ή να επιδοτεί τον οκνηρό γλεντζέ. Μόνο παράλογοι νόμοι ανθρώπων και παράλογα φορολογικά συστήματα το κάνουν αυτό.

Έλλειψη αντιστοιχίας φοροπληρωμών και δημόσιων υπηρεσιών

Αν και δεν αναφέρεται συχνά, αυτή είναι ίσως η κύρια αιτία για την εχθρότητα που προκαλεί η φορολογία.

Όλοι οι άνθρωποι ανταλλάσσουν μέρος του εισοδήματός τους με προϊόντα και υπηρεσίες στην αγορά έχοντας σχετικά ελεύθερη επιλογή για τα ποσά που θα δώσουν και τα είδη προϊόντων που θα πάρουν. Κάθε πολίτης κάνει πολλές τέτοιες συναλλαγές κάθε μέρα.

Το ίδιο υποτίθεται ισχύει για τις πληρωμές των φόρων προς το Δημόσιο Ταμείο το οποίο παρέχει διάφορες υπηρεσίες. Εδώ όμως η αντιστοιχία, η ελεύθερη επιλογή, δεν υπάρχει - και δεν εξετάζουμε καθόλου την άθλια ποιότητα όλων των κρατικών υπηρεσιών όπως Υγεία, Παιδεία κτλ. Πολλοί μεγαλόμισθοι πληρώνουν υψηλούς φόρους ενώ σπάνια ή ουδέποτε χρησιμοποιούν τις κρατικές υπηρεσίες. Πχ ένα άτεκνο ζευγάρι πληρώνει φόρους μέρος των οποίων πάει στην Παιδεία αλλά οι ίδιοι δεν έχουν όφελος. Ομοίως, μέρος των φόρων που πληρώνουν υγιέστατοι άνθρωποι πάει στην Ιατρική Περιθαλψη ενώ οι ίδιοι δεν έχουν όφελος. Συχνά μάλιστα οι άνθρωποι πληρώνουν φόρους αλλά στέλνουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικά σχολεία (και υπάρχουν δεκάδες τέτοια) και σε πανεπιστήμια στην αλλοδαπή. Η όταν έχουν ανάγκη ιατρικής φροντίδας καταφεύγουν σε ιδιωτικές κλινικές ή, πάλι, στην αλλοδαπή. Συνταξιούχοι, επιπλέον, πληρώνουν φόρους για κρατικές υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται από νέους που έχουν το μέλλον μπροστά τους (ενώ, βέβαια, οι συντάξεις τους προέρχονται από φόρους που πλήρωσαν νωρίτερα!). Τα παραδείγματα είναι πολλά - για συγκοινωνίες, ζημιογόνες κρατικές επιχειρήσεις, κλπ.

Είπε ο C. L. Harris, πρώην καθηγητής Οικονομικών στο Columbia University και γενικός διευθυντής της Αμερικανικής Εταιρίας Πολιτικών Επιστημών: “Στην περίπτωση των φόρων, το άτομο δεν δέχεται ούτε περισσότερες ούτε λιγότερες υπηρεσίες αν πληρώνει περισσότερο ή λιγότερο φόρο”. 8 Ο οικονομολόγος Hugh Dalton γράφει: “Ενας Φόρος είναι μια καταναγκαστική εισφορά που

επιβάλλεται από το Κράτος άσχετα με το ακριβές μέγεθος της υπηρεσίας που παρέχεται στον φορολογούμενο...”

Διαφθορά

Εδώ δεν χρειάζεται να επεκταθούμε πολύ. Είναι πασίγνωστο πλέον ότι σε όλες τις κρατικές υπηρεσίες - εφορίες, τελωνεία, πολεοδομίες, δασαρχεία κτ.λ. - απαιτούνται “μίξεις”, όχι μόνο για την “τακτοποίηση” ανώμαλων ή παράνομων καταστάσεων αλλά και για την κανονική διεκπεραίωση απολύτως νόμιμων διαδικασιών.

Η παραοικονομία, η φοροδιαφυγή, το λαθρεμπόριο κλπ, αντανακλούν εκ μέρους των πολιτών την αυθαίρετη φορο-είσπραξη του Κράτους που δεν είναι λιγότερο παράνομη.

Πιστεύεται ότι με νέα μέτρα (αντικειμενικά κριτήρια, πόθεν έσχες, μηχανοργάνωση, πρόσθετη αστυνόμευση κλπ) η παρανομία θα παταχθεί ή τουλάχιστον θα περιοριστεί σημαντικά. Είναι δύσκολο να καταλάβουμε πού βασίζεται τέτοια αισιόδοξη ονειροπόληση. Διότι, για να χρησιμοποιήσουμε τη Ρωμαϊκή ρήση *Quis custodiet ipsos custodes* (= Ποιός θα φυλάει τους φύλακες;) δεν υπάρχει καμία εγγύηση ότι τα κρατικά όργανα που θα χειρίζονται αυτά τα μέτρα θα αποδειχθούν λιγότερο ευαίσθητα στην επιδημία διαφθοράς. Αναμφισβήτητα υπάρχουν έντιμοι κρατικοί λειτουργοί αλλά, εξίσου αναμφισβήτητα, η διαφθορά αυξάνεται σε όλες τις χώρες. Η πίστη σε ένα σώμα “αδιάφθωτων” δεν είναι παρά μια φαντασίωση αφελέστατων αιθεροβάμων που δεν ξέρουν πολλά για την ανθρώπινη ψυχολογία. Ενα σίγουρο αποτέλεσμα των νέων μέτρων θα είναι η ενκαθίδρωση μιάς ακόμα ισχυρότερης διεφθαρμένης δικτατορίας του Υπουργείου Οικονομικών.

Δεν πιστεύουμε ότι ο νυν, ή άλλος δημοκρατικός και έντιμος, υπουργός Οικονομικών έχει τέτοιες προθέσεις, αλλά ούτε και ότι οι ελευθερίες μας δεν θα παραβιαστούν ακόμα πιο βάνουσα. Ο αμερικανός νομικός Charles Adams γράφει: “Σιωπηλά ο ΑΦΜ (=Αριθμός Φορολογικού Μητρώου) και ο κομπιούτερ θα γελοιοποιήσουν την ελευθερία και το άσυλο μας. Ακόμα και οι τέως σοβιέτ μπορεί να είχαν λιγότερη αστυνόμευση.... Θα καταλήξουμε ως πολίτες-δουλοπάροικοι-φορολογούμενοι όπως οι τελευταίοι Ρωμαίοι; Η τρέχουσα κατεύθυνση των ποινικών νόμων και των αστυνομικών μηχανισμών του φορολογικού μας συστήματος δείχνει μιά τέτοια πιθανότητα. Θα μπορούσαμε να βρεθούμε αιχμαλωτισμένοι σαν νέοι δουλοπάροικοι στο σύγχρονο Δημόσιο Ταμείο (modern fisis)”. (For Good and Evil: the Impact of Taxes on the Course of Civilization, Madison Books 1993, ch 37).

Η δύναμη συνήθειας και αγνωσία

Το σύγχρονο σύστημα φορολογίας, απόπου κι αν το κοιτάξουμε, είναι παράλογο, άδικο, καταπιεστικό (ως προς την εργασία, πρωτοβουλία και ανάπτυξη), δαπανηρό, αναποτελεσματικό και σε ορισμένες απόψεις του, εγκληματικό.

Πρώτον, στο σύνολό του δεν είναι διόλου «προοδευτικό», όπως θεωρείται, ούτε κυριολεκτικά ούτε μεταφορικά. Το σύστημα θα έπρεπε, πιο σωστά, να ονομάζεται «επιλεκτικό» (ή και «αυθαίρετο) διότι οι άμεσοι φόροι στα εισοδήματα και οι έμμεσοι στα αγαθά και στις υπηρεσίες, επιβάλλονται με αυθαίρετη επιλογή. Οι συντελεστές, τα κλιμάκια, τα αγαθά και οι υπηρεσίες – όλα επιλέγονται αυθαίρετα με περιστασιακά και πρόσκαιρα κριτήρια: δεν υπάρχει κανένας απολύτως λόγος που ένας φορολογικός συντελεστής είναι, ας πούμε, 12% –και όχι 15% ή 8%– πέρα από το καπρίτσιο του κυβερνητικού οικονομικού επιτελείου. Καθώς επιπλέον υπάρχει σταδιακή αλλά συνεχής μετακύλιση φόρων έτσι που τελικά όλοι οι φόροι να πληρώνονται από τους καταναλωτές γενικά, κάθε ίχνος προοδευτικότητας χάνεται: το σύστημα γίνεται ουσιαστικά αναλογικό και επιβαρύνει την παραγωγή καταπιέζοντάς την – όπως υπέδειξαν οι Colin Clark και ο Keynes (Δρ. Μπέρτζες, σ. 109).

Η μετακύλιση (μεταβίβαση ή μετατόπιση) φόρων από ένα σημείο της οικονομίας σε άλλο έχει δύο σημαντικές επιδράσεις. Η πρώτη είναι αυτή που διαφαίνεται καθαρά στην Αναφορά του JRF (**Summary** Φεβ. 1995) στην οποία παραπέμπουμε στο Α.5: οι έμμεσοι φόροι τελικά ματαιώνουν την όποια επίδραση των «προοδευτικών» άμεσων φόρων.

Για παράδειγμα, ερμίνες και διαμαντόπετρες, που έχουν φόρους πολυτελείας, δεν αγοράζονται συνήθως από χαμηλόμισθους αλλά τα απορρυπαντικά και αναψυκτικά που αγοράζονται τακτικά περιέχουν ένα ποσοστό από τους φόρους αυτούς. Τις ερμίνες τις αγοράζει η κ. Επιχειρηματία

Αναψυκτικών και ο κ. Επιχειρηματίας, για να καλύψει τα έξοδα της συζύγου του που προέρχονται από το εισόδημά του, ενσωματώνει αυτά τα έξοδα στις τιμές των προϊόντων του, αφού το εισόδημά του προέρχεται από τις πωλήσεις των προϊόντων του. Αν οι φόροι πολυτελείας αυξηθούν, θα αυξηθούν ανάλογα και τα έξοδα της οικογένειας Επιχειρηματία Αναψυκτικών οπότε θα αυξηθούν και οι τιμές των αναψυκτικών (ή ό,τι άλλο) και αυτή την αύξηση θα την πληρώσουν οι χαμηλόμισθοι καταναλωτές. Η ματαίωση της επίδρασης των «προοδευτικών» φόρων, ή κάτι παρόμοιο, έχει πρόσφατα επισημανθεί στην Ελλάδα. «Το υπουργείο Οικονομικών είναι εξαιρετικά προβληματισμένο από την επίδραση του συστήματος φορολογίας εισοδήματος ακόμη και μετά την πρώτη εφαρμογή των αντικειμενικών κριτηρίων, η οποία σύμφωνα με τα πρώτα στοιχεία δεν μεταβάλλει ουσιαστικά την αποτελεσματικότητά του... Το σύστημα... υπηρετεί απλώς κάποιες ανάγκες των δημοσίων εσόδων και δεν καλύπτει ούτε έναν από τους όρους ύπαρξής του». (18 Ιουνίου 1995, **Καθημερινή**, οικονομικές σελίδες 49, 52).

Η δεύτερη άποψη είναι εξίσου σημαντική και φυσικά σχετίζεται με την πρώτη. Με την μετακύλιση όλοι οι φόροι, άμεσοι και έμμεσοι, τελικά ενσωματώνονται στις τιμές αγαθών και υπηρεσιών και τελικά πληρώνονται από όλους τους καταναλωτές. Σαφώς, κάθε αύξηση φόρων σε οποιοδήποτε σημείο της οικονομίας προκαλεί αύξηση τιμών είτε βραχυπρόθεσμα είτε μακροπρόθεσμα. Εξίσου σαφώς, πρώτα οι χαμηλόμισθοι, βλέποντας την αγοραστική τους δύναμη να μειώνεται, θα ζητήσουν αύξηση αποδοχών με οποιονδήποτε τρόπο. Έτσι ξεκινά ή επιτείνεται η τάση πληθωρισμού. Αυτό είναι αναπόφευκτο. «Είναι δυνατόν», γράφει ο Δρ. Μπέρτζες, «Η άνοδος τιμών να συνεχίζεται επ' άπειρον [και] ο πληθωρισμός να είναι μια επίμονη χρόνια κατάσταση» (σ. 58).

Παραδόξως, ενώ όλοι οι επιχειρηματίες, παραγωγοί, βιομήχανοι, έμποροι κ.α., αναγνωρίζουν αυτή την επίδραση, οι μάζες των μισθωτών και των ανέργων δεν πολυνοιάζονται. Υπάρχει διάχυτη πίστη στα κατώτερα στρώματα των μισθωτών ότι καθώς οι φόροι αυξάνονται, τιμωρούνται οι επιχειρηματίες (το μεγάλο κεφάλαιο, οι εκμεταλλευτές!), ενώ οι ίδιοι κερδίζουν σε αυξημένες παροχές υπηρεσιών από το Δημόσιο. Αυτή είναι μια τεράστια πλάνη. Οι μισθωτοί, είναι αλήθεια, σε τελευταία ανάλυση, δεν πληρώνουν φόρους: οι φόροι πληρώνονται άμεσα ή έμμεσα από την παραγωγή (δηλαδή επιχειρήσεις και ελεύθερους επαγγελματίες) και τελικά από τους καταναλωτές. Αυξήσεις φόρων δεν έχουν άμεσο αντίκτυπο στους μισθούς παρά μόνο όταν υπάρξει άνοδος τιμών. Οι μισθωτοί νομίζουν ότι με περιοδικές αναπροσαρμογές (αυξήσεις) των αποδοχών καλύπτουν τις αυξημένες τιμές. Δεν κατανοούν, δυστυχώς, ότι οι αυξημένοι φόροι βαθμιαία ωθούν και ανθρώπους και εδάφη εκτός παραγωγής, εις βάρος των αποδοχών. Διότι μακρόχρονα οι αποδοχές μειώνονται ως ποσοστό του ΕΠ, αφενός και, αφετέρου, πολλοί ανεξάρτητοι μικροπαραγωγοί και ελεύθεροι επαγγελματίες αναγκάζονται λόγω φόρων να παύσουν και να γίνουν ή μισθωτοί ή άνεργοι με συνέπεια να επιτείνεται ο αγώνας για εξεύρεση εργασίας και το άγχος της γενικότερης βιοπάλης.

Είναι αξιοπερίεργο ότι όχι μόνο συντηρητικές ή (νεο)φιλελεύθερες κυβερνήσεις αλλά και σοσιαλιστικές ή προοδευτικές, εξακολουθούν να εφαρμόζουν αυτό το αναποτελεσματικό, παράλογο και απεχθέστατο σύστημα.

Εγείρεται λοιπόν το ερώτημα: Γιατί υπάρχει και διαιωνίζεται;

Διότι απλούστατα αυτό κληρονομήσαμε, αυτό έχουμε και δεν γνωρίζουμε τίποτα καλύτερο.

Στην Ελλάδα, το σύστημα γεννήθηκε με διατάγματα του Καποδίστρια (Μάρτης 1830) που επέβαλαν άμεση φορολογία σε "προοδευτική" κλίμακα 10% - 25% (και την πληρωμή σε χρήμα αντί σε είδος).

Αυτό το σύστημα, επίσης, επανήλθε στη δεκαετία του 1840 όταν ο Σερ Ρόμπερτ Πηλ επέβαλε τον φόρο εισοδήματος στην βικτοριανή Αγγλία. 10 Αυτό αναπτύχθηκε γενικότερα στη σημερινή μορφή του μετά τον πόλεμο του 1939-45. Δεν μπορεί να γίνεται λόγος για "μεταρρύθμιση" διότι η ουσία του δεν άλλαξε. Τυχόν προσθαφαιρέσεις ή τροποποιήσεις του συστήματος πάντα απέβλεπαν - και αποβλέπουν - στο μάζεμα περισσότερων φόρων ή στην μετατόπιση των εισφορών από μια τάξη εισοδηματιών σε άλλη. Η όποια σύγχρονη δήθεν ορθολογιστική αναδιαμόρφωση κινείται σ' αυτά τα πλαίσια.

Και όμως, υπάρχει μια εντελώς διαφορετική προσέγγιση, ένα ριζικά διαφορετικό σύστημα που αν εφαρμοστεί θα αποτελεί αληθινή μεταρρύθμιση. Θα εναρμονίζεται με το πνεύμα των κανόνων του Σμιθ και τις επιταγές του ορθολογισμού και της δικαιοσύνης και δεν θα έχει κανένα από τα μειονεκτήματα που προαναφέρθηκαν.

Το σύστημα ήταν γνωστό σε μερικούς τουλάχιστον αγωνιστές του '21 παρόλο που η κεντρική ιδέα διατυπωνόταν κάπως απλοϊκά. Μια εγκύκλιος του Μινιστερίου (υπουργείου) Εσωτερικών, 6 Μαΐου 1822, Προς Εφόρους Μαραθωνησίου και Καπητάνους Μάνης διατυπώνει την εισήγηση, «Όλα τα εις

την ελευθέραν Ελληνικήν γην Τούρκικα κτήματα να λογίζονται εθνικά, και να δουλεύονται παρ' εκείνων έως τώρα τα εδούλευον αι δε πρόσοδοι (πλεονάσματα) αυτών να εμβαίνουν εις το Εθνικόν ταμείον» (**Αρχείο Ελληνικής Παλιγγενεσίας**, τόμος Α, σελ. 408-9). Η «πρόσδος» και το όλο σύστημα εξετάζεται στο Β' Μέρος.

Φορολογία στην Αρχαία Ελλάδα

Από ό,τι γνωρίζουμε, ο φόρος εισοδήματος, ή τουλάχιστον ένα είδος τέτοιου φόρου, για πρώτη φορά στην Ευρώπη επιβλήθηκε από τον Πεισίστρατο στους Αθηναίους στον 6ο πχ αιώνα. Γι' αυτό, προτού προχωρήσουμε, ας ρίξουμε μια σύντομη ματιά στην Αρχαία Ελλάδα.

Μέχρι και την κλασική περίοδο οι φόροι ήταν κυρίως έμμεσοι, δηλαδή δασμοί και τέλη σε προϊόντα (εισαγόμενα κ εξαγόμενα) που, τελικά, επιβάρυναν τους καταναλωτές.

Υπήρχαν άμεσοι φόροι αλλά αυτοί επιβάρυναν μόνο τους ξένους - μέτοικους ή περίοικους - που είχαν εγκατασταθεί γύρω από την Πόλη. Ένα άλλο είδος άμεσου φόρου ήταν η έκτακτη εισφορά που οι πολίτες πλήρωναν μόνο σε έκτακτες περιστάσεις, όπως ένας πόλεμος.

Ένα άλλο είδος φόρου ήταν οι λειτουργίες ("λειτουργία" και στα αρχαία). Αυτό το είδος έχει εξαφανιστεί στην εποχή μας. Συνίστατο σε υπηρεσίες ή καθήκοντα προς την Πόλη που αναλάμβαναν οι πλούσιοι (συνήθως μεγαλογαιοκτήμονες). Στον Οικονομικό (II,5-8), ο Ξενοφών δίνει ανάγλυφα παραδείγματα αυτών των λειτουργιών: θυσίες, φιλοξενία με μεγαλοπρέπεια, δείπνα σε πολίτες, διατροφή ίππων (για το ιππικό του στρατού), χορηγίες για θεατρικές παραστάσεις (κυρίως η προετοιμασία του χορού), γυμνασιαρχία, δηλαδή τα έξοδα του γυμναστηρίου και των αθλητών, τριηραρχία, δηλαδή έξοδα (πολεμικών) πλοίων, κτλ. Τέτοιες λειτουργίες, αν και άγραφος νόμος, ήταν για τους πλούσιους ζήτημα αρχής και τιμής.

Άμεσοι φόροι για τους ελεύθερους πολίτες δεν υπήρχαν. Ο καθ Ρ. Θεοχάρης γράφει: "Σύμφωνα με τις αντιλήψεις των Ελλήνων της εποχής εκείνης αναγκαστική φορολογία που στοχεύει άμεσα στο άτομο [δηλ. στα εισοδήματα ή κτήματα του] είναι ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του ελεύθερου πολίτη".¹¹ Μόνο τύραννοι επέβαλλαν άμεση φορολογία κατά καιρούς, όπως υποδειχνουν οι Austin και Vidal-Naquet.¹² Και πρώτος ήταν ο τύραννος Πεισίστρατος που επέβαλε ένα 10% (Αριστοτέλης Αθ. Πολ. XVI,4) ή 5% (Θουκιδίδης, VI 54,5, που μπορεί να αναφέρεται σε φόρο του Ιππία).

Αυτό το αρχαιοελληνικό πνεύμα που δεν δέχεται ο ελεύθερος πολίτης να πληρώνει άμεσους φόρους αλλά μόνο να κάνει "εισφορές" στην Πολιτεία και να προσφέρει "λειτουργίες" συναντιέται και στη Βρετανική συνταγματική παράδοση. Οι φόροι ήταν πάντοτε και είναι εθελοντικές εισφορές ή δωρεές στο Στέμμα (ή Κυβέρνηση)¹³. Ακόμα και σήμερα ο κατατιθέμενος Προϋπολογισμός μιλάει για εισφορές, αλλά έχει και ένα άρθρο με το οποίο αυτές μπορούν να μαζετούν δια της βίας.

Β. Το άλλο σύστημα

Εισαγωγή: γενικά χαρακτηριστικά

α. Ονομασία

Το εναλλακτικό σύστημα ονομάζεται γενικά από τους Αγγλοσάξονες Land-Value Taxation (ή LVT για συντομία). Στα ελληνικά μεταφράζεται Φορολογία Αξιών Εδάφους (ή Γαιών ή Τοποθεσιών). Για συντομία χρησιμοποιούμε την ονομασία Γεωφορολόγηση.

Μία άλλη ονομασία είναι Collection of (Economic) Rent, “μάζεμα της (γεω)-προσόδου” - όπως διατυπώθηκε από τους κλασικούς Σμιθ, Ρικάρντο, Μάλθους και Τζ. Σ. Μιλλ. Η ίδια ορολογία χρησιμοποιήθηκε από τους Γάλλους Φυσιοκράτες (Quesnay, Turgot κ.α) 14 και αργότερα από τον Αμερικανό Henry George και τους ακόλουθους του οικονομολόγους.

Ο Alfred Marshall (1824-1924),* εισήγαγε τους όρους Collection of Public Values 15 , “μάζεμα δημόσιων αξιών” (δηλαδή προϊόντος που οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ύπαρξη και ανάπτυξη της Πολιτείας). Αυτή την ορολογία τείνουν να χρησιμοποιούν ολοένα περισσότεροι οικονομολόγοι, όπως ο Δρ Μπέρτζες (παρ. Α1), ακόλουθοι του Η. George κ.α.

Αυτή τελικά είναι η πιο ορθή ορολογία αφού, όπως θα δείξουμε (Β3 και επ), οι δημόσιες αξίες δημιουργούνται από την ανάπτυξη της Πολιτείας με όλες τις ποικιλόμορφες υπηρεσίες της, και ο φόρος αυτός δίνει στην Πολιτεία αυτό που δικαιωματικά της ανήκει ως μερίδιο στην παραγωγή του Εθνικού Προϊόντος.

β. Χαρακτηριστικά

Πρώτα, η Γεωφορολόγηση (Φορολογία Αξιών Τοποθεσιών) δεν είναι καθόλου ο Φόρος Ακίνητης Περιουσίας (=ΦΑΠ). Εδώ οι όροι γη, εδάφη και τοποθεσίες αναφέρονται στην τοποθεσία ή γη σκέτη, στη φυσική της κατάσταση, δίχως φυτοκαλλιέργειες, φράχτες, κτίσματα ή άλλες παρεμβάσεις της ανθρώπινης εργασίας.

Η Γεωφορολόγηση (ΓΦ για συντομία) είναι η φορολόγηση της αξίας της σκέτης επιφάνειας του εδάφους είτε οικοπέδων στην πόλη είτε αγροτεμαχίων στην ύπαιθρο. Οπου υπάρχουν κτίσματα, φυτοκαλλιέργειες ή άλλες προσθήκες της ανθρώπινης εργασίας, αυτές διαχωρίζονται και δεν λαμβάνονται υπόψη στην εκτίμηση της αξίας της τοποθεσίας.

Με αυτή την μέθοδο:

ι) Η εργασία δεν καταπιέζεται ή περιορίζεται διότι ο φόρος δεν σχετίζεται με την προσπάθεια και το εισόδημα του όποιου επαγγελματία ή εργαζομένου. Ετσι η μέθοδος δεν λειτουργεί σαν αντικίνητρο στη πρωτοβουλία, παραγωγή και ανάπτυξη.

ιι) Κάθε φορολογούμενος έχει ως αντάλλαγμα για την εισφορά του (μικρή ή μεγάλη) αντίστοιχες δημόσιες υπηρεσίες (λιγότερες ή περισσότερες) ή κοινοτικά πλεονεκτήματα (μικρά ή μεγάλα). Η αξία τοποθεσιών στο κέντρο μίας κοινότητας είναι μεγαλύτερη λόγω των πλεονεκτημάτων που δημιουργεί η ύπαρξη της κοινότητας, όπως εύκολη πρόσβαση σε εμπορικά κέντρα, τράπεζες, νοσοκομεία, θέατρα, κλπ. Η αξία τοποθεσιών σε απόμακρες ή παραμεθόριες περιοχές είναι αντιστοίχως μικρότερη λόγω της απουσίας αυτών των πλεονεκτημάτων. Ετσι ο πολίτης έχει ελεύθερη επιλογή για πολλές υπηρεσίες (στο κέντρο) ή λίγες (στην περιφέρεια) και πληρώνει ανάλογα. (Α6).

ιιι) Δεν μπορεί ποτέ, πουθενά, με κανένα τρόπο να υπάρξει φοροδιαφυγή. Μια τοποθεσία δεν μπορεί να μετακινηθεί ούτε να αποκρυφτεί. Η αξία της είναι γενικά γνωστή. Τοποθεσίες σε μια περιοχή, γειτονιά ή ζώνη, έχουν σχεδόν την ίδια αξία και αυτή είναι γνωστή, αν όχι στους κατόχους, τουλάχιστον στους κτηματομεσίτες και πολιτικούς μηχανικούς. Στην πραγματικότητα οποιοσδήποτε πολίτης μπορεί πολύ εύκολα, με λίγα τηλεφωνήματα, να μάθει σε μια συγκεκριμένη ώρα την αξία στην ελεύθερη αγορά μίας τοποθεσίας σε οποιοδήποτε σημείο της χώρας. Καθώς οι αξίες για ποικίλους λόγους αλλάζουν από καιρό σε καιρό, θα αλλάζει ανάλογα και η εισφορά του κατόχου.

Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπάρξει παραποίηση των στοιχείων, που είναι γενικά γνωστά. (Εδώ, αναγκαία προϋπόθεση είναι η ύπαρξη κτηματολογίου).

(iv) Η μέθοδος είναι απλή εύκολη και φτηνή (4ος κανόνας του Σμιθ, A4). Οι πολίτες δεν θα έχουν κανένα πρόβλημα να κάνουν τη δήλωσή τους. Τα έντυπα (δηλώσεις, υπουργικές διατάξεις, ερμηνευτικά σχόλια κλπ) θα είναι απλά και λιγιστά. Δεν χρειάζονται στρατιές εφοριακών, αγορανόμων κ.α. Λίγοι εκτιμητές θα αρκούν για ολόκληρη την επικράτεια για να κάνουν κάθε 3 ή 4 χρόνια τις επιθεωρήσεις και αναθεωρήσεις τους και να επισημαίνουν αλλαγές στις αξίες.

Υπάρχουν πολλά άλλα οικονομικο-κοινωνικά πλεονεκτήματα: σχεδόν πλήρης απασχόληση, απουσία πληθωρισμού, φθηνά προϊόντα, χαμηλά επιτόκια, προστασία περιβάλλοντος κτλ, κτλ. Αυτά τώρα τα αφήνουμε, για να εξετάσουμε πρώτα τη μορφή αυτής της μεθόδου και τη βάση πάνω στην οποία στηρίζεται. Οι επαγγελματίες οικονομολόγοι ας μας συγχωρήσουν την απλουστευμένη ορολογία και την εκλαϊκευμένη παρουσίαση που ακολουθούμε.

Η μετάβαση

Ας σημειωθεί ότι η μετάβαση από το τωρινό σύστημα φορολογίας στη ΓΦ μπορεί να γίνει σταδιακά, σιγά σιγά σε μιά περίοδο 5-6 χρόνων έτσι που να μη δημιουργηθεί δυσπραγία ή πρόβλημα για τους φορολογουμένους.

Υπάρχει πρακτική πείρα εφαρμογής της ΓΦ σε πολλές διαφορετικές χώρες (πουθενά όμως ολική εφαρμογή) όπως η Δανία, Ουκρανία, Νότιος Αφρική, Ταϊβάν, Νέα Ζηλανδία, Τζαμάικα και πολλές Πολιτείες στις ΗΠΑ.

Υπάρχει επίσης πλούσια βιβλιογραφία: το απλό κλασικό έργο του Lord Douglas (of Barloch) Land-Value Rating, 16 το Land-Value Taxation του R.W. Lindholm 17 και πολλά άλλα.

Σε πρώτη φάση μπαίνει ένας χαμηλός συντελεστής, ας πούμε $1\frac{1}{2}\%$ επί της αξίας όλων των ιδιωτικοποιημένων γαιών από μια ορισμένη αξία (βάση) και πάνω, ας πούμε 200.000 δρχ το στρέμμα. Συγχρόνως αρχίζει μια σταδιακή μείωση και κατάργηση έμμεσων φόρων (και ΦΠΑ) κυρίως σε καύσιμα και πρώτες ύλες - μέταλλα, τσιμέντο, ξυλεία, σιτηρά κλπ - έτσι μειώνοντας το κόστος άρα και τις τιμές παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών. Αμέσως επέρχεται αύξηση της αγοραστικής δύναμης των εισοδημάτων οπότε η ζήτηση και η αποταμίευση αυξάνονται. Τότε ακολουθεί αύξηση παραγωγής και επενδύσεων και αντίστοιχη μείωση της ανεργίας - αλλά και ανύψωση μισθών. Επιπλέον, μπορεί να αρχίσει και μείωση εργοδοτικών εισφορών στα ασφαλιστικά ταμεία που επίσης θα οδηγήσει σε μείωση του κόστους εργασίας, άρα σε πρόσθετη αύξηση παραγωγής.

Σε δεύτερη φάση, μετά από ένα ή δύο χρόνια, ο συντελεστής ΓΦ θα αυξηθεί ενώ συγχρόνως θα μειωθούν ή καταργηθούν αντίστοιχα άλλοι έμμεσοι και άμεσοι φόροι με συνέπεια να επεκταθούν ακόμα περισσότερο οι παραπάνω ευεργετικές επιπτώσεις στην οικονομία. Τώρα η μέθοδος θα φαίνεται καθαρά να λειτουργεί προς όφελος ολόκληρης της κοινωνίας (εκτός των παραδοσιακών αβανταδόρων και σπεκουλαδόρων) και η οικονομία θα αρχίσει να μεταμορφώνεται.

Ο καθ. Η. Ε. Daly στο δικό του πανεπιστημιακό εγχειρίδιο (Steady-state Economics, Earthscan, London 1992) διαβεβαιώνει ότι το δίκαιο (equity) μπορεί να εγκαθιδρυθεί "με την είσπραξη προσόδου.... Η φορολόγηση της προσόδου δεν προκαλεί στρεβλώσεις στη διευθέτηση των οικονομικών πόρων και είναι πιο αποτελεσματικός τρόπος άντλησης δημοσίων εσόδων. Στον βαθμό που η φορολόγηση της προσόδου αντικαθιστά άλλους φόρους, η σταθερότητα στην πιο αποτελεσματική διάθεση πόρων βελτιώνεται". (σ 67)

Όλα αυτά θα πρέπει να εξηγηθούν νωρίς σε όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους, φορείς, οργανώσεις, συνδικάτα κτλ.

Ένα απλό μοντέλο

Η Οικονομία είναι μια δυναμική πολύπτυχη διαδικασία όπου μεγέθη, ποιότητες, κτλ, μεταβάλλονται συνεχώς, αν και πάντα τείνουν προς μέσους όρους μακρόχρονων τάσεων.

Το διάγραμμα 1 εικονίζει - εντελώς υποθετικά - την παραγωγή σε μία συγκεκριμένη στιγμή σε μία κοινότητα μικροαγροτών γύρω από ένα κέντρο που είναι πόλη-λιμάνι (Κ). Στην άλλη άκρη υπάρχει, ας πούμε ένας κόλπος με ωραία παραλία (Θ).

Οι στήλες Α-Ε ας είναι αγροκτήματα ίσου μεγέθους και ευφορίας με καλλιέργεια καπνού ή βαμβακιού ή σιτηρών ή, ό,τι άλλο, ή ζώνες από 5 ή 10 κτήματα η καθεμιά. Β2, Δ2 και Ε2 είναι εδάφη

που ανήκουν σε ιδιώτες αλλά για διάφορους λόγους δεν καλλιεργούνται. Οι αριθμοί, εντελώς υποθετικοί, δείχνουν το καθαρό εισόδημα ενός έτους σε εκατομμύρια δραχμών.

Ας υποθέσουμε ακόμα ότι σε κάθε αγρόκτημα χρησιμοποιούνται ίσα μεγέθη εργασίας και κεφαλαίου, δηλαδή ίδιος αριθμός εργαζομένων, ίδια άρδευση, ίδια μηχανήματα, ίδιες ποσότητες λιπασμάτων κτλ.

Η διαφορά στα εισοδήματα οφείλεται, όπως δείχνει το θεωρητικό μοντέλο αλλά και η πρακτική πείρα, στην γειννίαση στο κέντρο που είναι η πόλη-λιμάνι. Τα κτήματα πιο κοντά στο κέντρο έχουν λιγότερα έξοδα μεταφοράς. Αυτά τα έξοδα δεν είναι μόνο για την μεταφορά του προϊόντος (καπνά ή σιτάρι) στους εμπόρους στο κέντρο αλλά και για μεταφορά από το κέντρο στα κτήματα πρώτων υλών (σπόροι, φυτά, λιπάσματα, εργαλεία, τρόφιμα κτλ) καθώς και για συντήρηση εργαλείων ή κτισμάτων. Ανάλογα είναι και τα έξοδα μετακίνησης για επικοινωνία, ιατρική περίθαλψη, διασκέδαση και παρόμοια.

Το μέγεθος 7 είναι η καθαρή αμοιβή εργασίας και κεφαλαίου σε όλες τις τοποθεσίες. Αυτό καθορίζεται από το ολικό καθαρό προϊόν στην τοποθεσία με τη χαμηλότερη παραγωγή - που ονομάζουμε οριακή τοποθεσία, επειδή δεν υπάρχει παραγωγή πιο πέρα. (Αν η στήλη E2 ήταν σε χρήση και απέδιδε, ας πούμε 6,5 ή 6, τότε αυτή θα ήταν η οριακή τοποθεσία και αυτή θα καθόριζε το γενικό επίπεδο αμοιβής εργασίας και κεφαλαίου.)

Η διαφορά εισοδήματος στις άλλες στήλες είναι ένα πλεόνασμα (1 στη Δ, 1,5 στη Γ, 2,5 στη Β και 3 στην Α) που δεν οφείλεται στην προσπάθεια (εργασία και κεφάλαιο) των αγροτών, αλλά στην ύπαρξη της ευρύτερης κοινότητας που προσδίδει ορισμένα πλεονεκτήματα (=μικρότερο κόστος μεταφοράς κτλ) στις πιο κοντινές στο Κέντρο τοποθεσίες.

Το πλεόνασμα λοιπόν οφείλεται σαφώς σε έναν εξωγενή παράγοντα - δηλ την ύπαρξη της ευρύτερης κοινότητας, της πόλης και της αγοράς της, καθώς και στις άλλες αγορές με τις οποίες συνδέεται το λιμάνι. (Στις 29/3/95 το F/B "Κάντια", μετέφερε λαχανικά και άλλα προϊόντα από τα Χανιά στη Θεσσαλονίκη, όταν οι αγρότες είχαν αποκλείσει την Εθνική Οδό. Ίδου ένα από τα πλεονεκτήματα που προσδίδει ένα κέντρο-λιμάνι.) Αν οι αγρότες Δ και Α ή Ε και Β ανταλλάξουν θέσεις δεν θα κάνει καμιά διαφορά στα εισοδήματα των τοποθεσιών που θα παραμείνουν ακριβώς ως έχουν. Αν το κέντρο, ως εκ θαύματος, μετατοπιζόταν στην άλλη άκρη του διαγράμματος κοντά στην στήλη Ε, τότε τα εισοδήματα θα μεταβάλλονταν ακριβώς αντίστοιχα: η στήλη Ε θα είχε 10 ενώ η Α θα είχε 7.

Πρώτη διαίρεση του Προϊόντος (ή ΕΠ, Εθνικού Προϊόντος)

Το ΕΠ είναι όλα τα προϊόντα παραγωγής της ανθρώπινης προσπάθειας στη γη - και υλικά αγαθά και υπηρεσίες - σε μία Πολιτεία.

Το προϊόν παραγωγής στην αγροτική κοινότητα μας είναι καπνά ή σιτάρι. Τα εισοδήματα είναι χρηματικά ποσά. Αλλά το χρήμα είναι χρήσιμο και επιθυμητό από όλους διότι ανταλλάσσεται εύκολα με πλούτο (τρόφιμα, ρούχα, έπιπλα, μηχανές, ταξίδια, ιατρική περίθαλψη κτλ). Ετσι ένα μέρος των εισοδημάτων ανταλλάσσεται κάθε μέρα με αναγκαία αγαθά και υπηρεσίες ενώ άλλο φυλάσσεται (σε χρηματοκιβώτια ή τράπεζες) για μελλοντική χρήση, δηλαδή μελλοντική αγορά αγαθών και υπηρεσιών.

Ο πλούτος που παράγεται στην κοινότητα (τα προϊόντα ή τα εισοδήματα) εντελώς φυσικά διαιρείται σε αμοιβή της εργασίας και κεφαλαίου αφενός και στο πλεόνασμα αφετέρου.

Η αμοιβή της εργασίας και του κεφαλαίου εδώ ας ονομάζεται "απολαβές".

Το πλεόνασμα, που όπως είδαμε οφείλεται στην ύπαρξη της κοινότητας γενικά και όχι σε εργασία ή κεφάλαιο, ας ονομάζεται " (γεω)- πρόσοδος" (rent κατά τους κλασσικούς) ή "δημόσια αξία", (public value κατά τον Marshall και άλλους μεταγενέστερους οικονομολόγους).

Αυτό το πλεόνασμα, είναι η φυσική πηγή δηλ. η ορθή φορολογική βάση, για τα έσοδα του κράτους και όχι οι φόροι επί της εργασίας, ανταλλαγής, κατανάλωσης κτλ. (άμεσοι ή έμμεσοι). Αφού αυτό είναι το μέρος του προϊόντος που οφείλεται στην ύπαρξη της κοινότητας (ή Πολιτείας γενικότερα) και όχι στην εργασία ή στο κεφάλαιο, αυτό είναι λογικό και δίκαιο να συλλέγεται για το Δημόσιο.

Προτού εξετάσουμε τη σχέση μεταξύ προσόδου ή δημόσιας αξίας και της Γεωφορολόγησης, ας κοιτάξουμε ένα αξιοπρόσεκτο σημείο στο απλό μοντέλο μας.

Αχρησιμοποίητη Γη

Στο διάγραμμα 1 βλέπουμε ότι οι στήλες B2, Δ2 και E2 και έπειτα αντιπροσωπεύουν γαίες που δεν καλλιεργούνται. Οι ιδιοκτήτες ζουν στην πόλη ασκώντας κάποιο άλλο επάγγελμα, έμποροι, ξενοδόχοι, τραπεζικοί, οτιδήποτε με υψηλό εισόδημα - κι έτσι δεν νοιώθουν καμία ανάγκη να βάλουν τα κτήματα τους σε παραγωγική διαδικασία. Γνωρίζουν μάλιστα ότι η μια πλευρά της πόλης, που έχει ωραία παραλία, έχει αρχίσει να αναπτύσσεται τουριστικά με ξενοδοχεία και μαγαζιά κι ένας καινούριος αυτοκινητόδρομος θα κατασκευαστεί σε δύο χρόνια, οπότε οι αξίες των γαιών τους θα αυξηθούν, χάρη στην νέα ανάπτυξη (αυτοκινητόδρομος, τουρισμός, μαγαζιά κτλ).

Στο μεταξύ, όμως η αχρησία των τοποθεσιών B2 και Δ2 έχει μια σημαντική επίδραση στην παραγωγή.

Ας υποθέσουμε ότι ένας αγρότης Γ θέλει να επεκτείνει την παραγωγή του και ζητά από τον ιδιοκτήτη B2 να του μισθώσει την αχρησιμοποίητη γη του για 5 ή 10 χρόνια. Ο ιδιοκτήτης γνωρίζοντας ότι η αμοιβή της εργασίας και του κεφαλαίου είναι περίπου 7, δηλαδή το καθαρό προϊόν στις οριακές τοποθεσίες, και γνωρίζοντας ότι η ετήσια απόδοση της γης του είναι της κατηγορίας περίπου 9 (όπως στο διάγραμμα μας 1), θα ζητήσει ένα ετήσιο μίσθωμα της τάξεως περίπου 2.

Τώρα αν ο αγρότης Γ το θεωρήσει υπερβολικό και πάει στον ιδιοκτήτη Δ2, εκείνος γνωρίζοντας τα στοιχεία της παραγωγής, θα ζητήσει ένα μίσθωμα περίπου 0,5, δηλαδή το πλεόνασμα υπεράνω του οριακού προϊόντος 7. Κι αν ο αγρότης πάει στον ιδιοκτήτη E2, και εκείνος θα ζητήσει κάποιο μίσθωμα 0,2 ή 0,1 έστω, για να παραχωρήσει τη γη του, αλλά η παραγωγή εδώ θα είναι κάτω από 7!

Έτσι ο αγρότης Γ μάλλον θα προτιμήσει την τοποθεσία B2 που είναι διπλανή στο κτήμα του, διότι, παρά το υψηλότερο μίσθωμα, τελικά τον συμφέρει αφού θα έχει λιγότερη μετακίνηση από το ένα κτήμα στο άλλο.

Ας υποθέσουμε τώρα ότι τα εδάφη Δ2 είναι ελεύθερα και η οριακή παραγωγή μετακινείται από τη στήλη E στη Δ2. Τώρα το οριακό καθαρό προϊόν (ή εισόδημα) είναι 7,5 στη νυν E και παλαιά (Δ2).

Στη νέα κατάσταση (δ 1β), αφού το οριακό προϊόν είναι 7,5 το γενικό επίπεδο Απολαβών (αμοιβής κεφαλαίου και εργασίας) είναι 7,5.

Έτσι αν τώρα ο αγρότης Γ ζητήσει να καλλιεργήσει την αχρησιμοποίητη γη B2, ο ιδιοκτήτης θα απαιτήσει ένα μίσθωμα περίπου 1,5 (όχι 2). (Βέβαια η τελική συμφωνία θα εξαρτηθεί από διάφορους άλλους παράγοντες - την ανάγκη για πρόσθετο εισόδημα του ιδιοκτήτη B2, την ανάγκη του αγρότη Γ, τη φορολόγηση υψηλών και χαμηλών εισοδημάτων κτλ . Αλλά *ceteris paribus* το μίσθωμα τώρα θα τείνει προς 1,5 όχι 2.)

Μπορούμε, λοιπόν, να συμπεράνουμε ότι όταν σε μια παραγωγική κοινότητα πλεονεκτικές τοποθεσίες (B2, και Δ2 στο δ1) κρατούνται αχρησιμοποίητες, η οριακή παραγωγή σπρώχνεται (τεχνητά) σε πολύ χαμηλότερης απόδοσης εδάφη, κι έτσι το γενικό επίπεδο απολαβών (=αμοιβής κεφαλαίου και εργασίας) είναι χαμηλότερο από ότι θα ήταν αν, *ceteris paribus*, αυτές οι τοποθεσίες δεν κρατούνταν αχρησιμοποίητες. Αντίστοιχα το πλεόνασμα, ή πρόσδοδος, διογκώνεται (τεχνητά).

(Η Γεωφορολόγηση διορθώνει πλήρως αυτή την ανωμαλία ενώ το τωρινό σύστημα δεν μπορεί να το κάνει - όπως θα δούμε παρακάτω στο B8,β)

Η αξία τοποθεσιών

Στο μοντέλο μας, (διάγραμμα 1 και 1β) οι αριθμοί δείχνουν το προϊόν σε κάθε στήλη που μπορεί να είναι μια τοποθεσία ή μια ζώνη τοποθεσιών. Έτσι δείχνουν μια σχέση παραγωγικότητας.

Παρόμοια σχέση υπάρχει και στις αξίες εδαφών - και φυσικά εννοούμε εδάφη σκέτα δίχως προσθήκες της ανθρώπινης προσπάθειας πάνω σ' αυτά τα εδάφη.

Αν η αξία μιας τοποθεσίας A είναι 10 (εκατομμύρια τα 100 στρέμματα ας πούμε), η αξία μιας τοποθεσίας B είναι 9,5, B2 είναι 9, και ούτω καθεξής. Η διαφορά στις ανταλλακτικές αξίες των τοποθεσιών (=του εδάφους σκέτου) αντιστοιχεί ακριβώς στη διαφορά της προσόδου σε κάθε τοποθεσία. Η αξία των αγροκτημάτων θα είναι μεγαλύτερη διότι σ' αυτήν θα συμπεριλαμβάνεται και η αξία των ήδη υφιστάμενων φυτών, μηχανημάτων, κτισμάτων και άλλων εγγειοβελτιωτικών έργων. Αυτή η αξία όμως δεν μας ενδιαφέρει διότι συμπεριλαμβάνει κεφάλαιο και εργασία.

Το ενδιαφέρον μας συγκεντρώνεται στην αξία τοποθεσιών (εδαφών σκέτων) διότι αυτή η αξία δείχνει ακριβώς τη διαφορά της δημόσιας αξίας (πλεόνασμα ή πρόσσοδος) που οφείλεται στην ύπαρξη της κοινότητας. Σε κάθε περίπτωση οι άνθρωποι είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν περισσότερα για να καρπώνονται το πλεόνασμα.

Για να γίνει πιο κατανοητή η ιδέα ας εισάγουμε ορισμένες τροποποιήσεις στο μοντέλο μας υποθέτοντας ότι αγρότες Β και Γ χρησιμοποιούν μεγαλύτερα κεφάλαια και περισσότερη εργασία κάνοντας την παραγωγή τους πολύ πιο εντατική. Διάγραμμα 2 δείχνει το αποτέλεσμα.

Η αξία αγροκτημάτων τώρα αλλάζει στις στήλες Β και Γ. Αυτά, ως αγροκτήματα, αξίζουν πιο πολύ από τη στήλη Α. Αυτό όμως οφείλεται στην πρόσθεση κεφαλαίου και εργασίας.

Η αξία της τοποθεσίας παραμένει ίδια σε κάθε περίπτωση, διότι αυτή η αξία αντανακλά τα πλεονεκτήματα που προσδίδει στην τοποθεσία η ύπαρξη της κοινότητας (όχι κεφάλαιο και εργασία).

Ας αναλύσουμε την κατάσταση. Στο δ2, αν το επενδεδυμένο κεφάλαιο είναι 4 και όπως ορίσαμε, ίδιο σε κάθε τοποθεσία, τότε τα αγροκτήματα θα έχουν την αξία της γης συν του κεφαλαίου: δηλ. 14 στην στήλη Α (10+4), 13,5 στη Β(9,5+4) και 11 στην Ε (7+4). Στο δ 2β όμως, στις μονάδες Β & Γ έχει επενδυθεί ένα πρόσθετο κεφάλαιο 2, ας πούμε: έτσι η αξία του αγροκτήματος Β θα είναι 15,5(9,5+4+2) και του Γ 14,5(8,5+4+2). Η αξία του εδάφους παραμένει ίδια.

Η αξία μιας τοποθεσίας (εδάφους σκέτου) καθορίζεται πάντα σε συνάρτηση με τις αξίες άλλων τοποθεσιών της περιοχής και πάντα σε σχέση με το Κέντρο, που στο παράδειγμά μας είναι η πόλη-λιμάνι. Στα διαγράμματα 1 και 2 κάθε στήλη αντιπροσωπεύει μια τοποθεσία αλλά, είπαμε, και μια ζώνη τοποθεσιών (5, 10 ή και πιο πολλές) με την ίδια ανταλλακτική αξία. Μια τοποθεσία πάντα εμπίπτει, μαζί με άλλες γειτονικές, σε μια ζώνη και η ζώνη όλη απολαμβάνει τα όποια πλεονεκτήματα σε σχέση με το Κέντρο. Έτσι οι τιμές τοποθεσιών είναι ίδιες σ' αυτή τη ζώνη. Οι τιμές τοποθεσιών στη ζώνη Β και η αυξημένη παραγωγή σ' ένα από τα αγροκτήματα λόγω πρόσθετου κεφαλαίου, καταδεικνύονται στο δ2β. Η τιμή της τοποθεσίας με αυξημένη παραγωγή θα είναι ίδια με τις άλλες στην ίδια ζώνη. Βέβαια, στην πραγματικότητα συναντώνται μερικές αμφίβολες περιπτώσεις που όμως δεν αναιρούν τον γενικό κανόνα.

Οι τοποθεσίες Β2 μένουν ακαλλιέργητες. Εδώ δεν έχει προστεθεί κεφάλαιο ή εργασία. Εντούτοις, λόγω της πλεονεκτικής τους θέσης έχουν μεγαλύτερη αξία από εκείνη των τοποθεσιών Γ, έστω και αν σ' αυτές υπάρχει παραγωγή.

Ας υποθέσουμε πάλι ότι ξαφνικά σε όλα αυτά τα κτήματα ανακαλύπτονται ίσα αποθέματα χρυσού στο υπέδαφος. Τα αγροκτήματα δεν έχουν καμιά αξία ως αγροκτήματα. Τα κεφάλαια που έχουν επενδυθεί σε φυτά, άρδευση, κτίσματα κτλ, είναι τώρα άχρηστα. Η νέα χρήση εδαφών (εξόρυξη χρυσού) θα χρειάζεται νέες μορφές κεφαλαίου και εργασίας. Αλλά, εφόσον τα αποθέματα χρυσού είναι ίδια παντού, η σχέση αξιών των τοποθεσιών θα παραμείνει ίδια. Διότι, και πάλι, η διαφορά θα καθορίζεται από το πλεονέκτημα της θέσης, ή την εγγύτητα στο Κέντρο.

Έτσι, εφόσον η σχέση τοποθεσιών προς το Κέντρο δεν αλλάζει, η διαφορική σχέση στις αξίες εδαφών παραμένει ίδια, αντανακλώντας τη διαφορά στο πλεόνασμα (ή πρόσσοδο ή δημόσια αξία).

(Η οικονομία είπαμε είναι μια δυναμική διαδικασία, καθόλου στατική. Έτσι ενδέχεται κάποια ώρα, λόγω πολλών άλλων αλλαγών, να μετατοπιστεί το Κέντρο στο μοντέλο μας, οπότε και οι αξίες τοποθεσιών θα αλλάξουν αντανακλώντας τις διαφορές πλεονασμάτων που δημιουργούνται από τη νέα σχέση τοποθεσιών με το Κέντρο ή και με την ευρύτερη κοινότητα.)

Γη, Κεφάλαιο και πρόσσοδος: Σύγκριση

Συχνά εγείρονται αντιρρήσεις ως προς τη Γεωφορολόγηση ή τον Μοναδικό Φόρο όπως επίσης ονομαζόταν από τους Φυσιοκράτες (improvement unique) και τους Αγγλοσάξονες (The Single Tax). Αυτές θα τις εξετάσουμε εκτενώς παρακάτω (Β9,γ).

Προτού προχωρήσουμε, πρέπει να ξεκαθαρίσουμε δύο σημεία σύγκρισης που υπάρχουν στην σύγχρονη θεωρία Πολιτικής Οικονομίας. Από τη δεκαετία του 1960 εκδηλώθηκε έντονη αμφισβήτηση για τις νεοκλασικές, μονεταριστικές και μετακεϊνσιανές θεωρίες και τα μοντέλα τους, μέχρι του σημείου που ο καθηγητής Paul Ormerod, επιφανής Άγγλος πανεπιστημιακός, να γράψει το 1994 για τον "Θάνατο της Οικονομικής Επιστήμης" λέγοντας 18 : "Οι καλοί οικονομολόγοι γνωρίζουν από την εργασία που γίνεται μέσα στην επιστήμη τους ότι τα θεμέλια του θέματος τους είναι σχεδόν ανύπαρκτα... Η συμβατική Οικονομική Επιστήμη προσφέρει συνταγές για τα προβλήματα του

πληθωρισμού και της ανεργίας που είναι στην καλύτερη περίπτωση παραπλανητικά και στη χειρότερη επικίνδυνα λανθασμένα... Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν ακαδημαϊκοί οικονομολόγοι είναι τρομερά, διότι η κατοχή μιας θέσης και η επαγγελματική προαγωγή εξαρτώνται ακόμα σε μεγάλο βαθμό από την προθυμία να συμμορφώνεται κάποιος και να εργάζεται στα πλαίσια των δογμάτων της ορθόδοξης θεωρίας". Παρότι πολλά όμοια αποσπάσματα μπορούν να παρατεθούν από τον Αδ. Πεπελάση 19 την Joan Robinson 20 , τον Galbraith 21 , Frank Hahn 22 , Paul Krugman 23 και άλλους, αυτή η άποψη δεν μας ενδιαφέρει.

Εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι η σύγχυση, θεληματική και άθελη, για τη γη ως συντελεστή παραγωγής και για την πρόσοδο.

α. Η γη ως κεφάλαιο.

Σε αρκετά μοντέρνα εγχειρίδια Πολιτικής Οικονομίας η γη δεν αναφέρεται ως συντελεστής στην παραγωγή, κι αν αναφερθεί καθόλου, κατατάσσεται στη γενικότερη κατηγορία "κεφάλαιο".

Αυτή η σύγχυση άρχισε και εδραιώθηκε με τους πρώτους νεο-κλασικούς J.B. Clark, E. Seligman, F.A. Walker, A.S. Johnson και άλλους στις ΗΠΑ. Αυτό θα το εξετάσουμε λεπτομερέστερα παρακάτω στο τμήμα για αντιρρήσεις στη Γεωφορολόγηση (B9β).

Από μια άποψη βέβαια η γη μπορεί να θεωρείται κεφάλαιο όπως και η ικανότητα εργασίας του ανθρώπου. Αλλά και ουσιαστικά και λειτουργικά η γη δεν είναι και δεν συμπεριφέρεται όπως όλες οι άλλες μορφές κεφαλαίου. Κεφάλαιο είναι αγαθά που ήδη φτιάχτηκαν από την εργασία στη γη (συχνά με τη βοήθεια απλούστερων μορφών κεφαλαίου) και χρησιμοποιούνται ως σύνεργα για την παραγωγή πρόσθετων αγαθών και υπηρεσιών. Κεφάλαιο είναι απλά εργαλεία (το μαχαίρι του χασάπη, το ψαλίδι του ράφτη), μηχανήματα (τόρνοι, αντλίες, κομπιούτερ), μεταφορικά μέσα (φορτηγά, δεξαμενόπλοια, αεροπλάνα), κτίρια (γραφεία, αποθήκες) και παρόμοια. Όλα υπάρχουν στο χώρο και φθείρονται.

Η γη είναι η επιφάνεια του πλανήτη, ο χώρος στον οποίο υπάρχουν και εργάζονται οι άνθρωποι και το στοιχείο που περιέχει τους φυσικούς πόρους από τους οποίους παράγεται το κεφάλαιο: η γη είναι ο χώρος πάνω ή μέσα στον οποίο υπάρχει κάθε μορφή κεφαλαίου. Η γη είναι δοσμένη από τη Φύση (εκτός από τις αμελητέες περιπτώσεις αποξήρανσης) ενώ όλες οι μορφές κεφαλαίου είναι κατασκευασμένες από την εργασία του ανθρώπου πάνω στη γη. Η γη, ως επιφάνεια, είναι αμετακίνητη, ενώ όλο το κεφάλαιο μετακινείται (ακόμα και έτοιμα κτίρια πλέον εξάγονται από μιά χώρα σε άλλη). Τέλος, αν όλο το κεφάλαιο διαλυόταν πίσω στο σώμα του πλανήτη, η γη θα παρέμενε και οι άνθρωποι σύντομα θα το ξαναδημιουργούσαν. Αν όμως η γη εξαφανιζόταν, θα εξαφανιζόταν και όλο το κεφάλαιο και όλο το ανθρώπινο γένος. 24

Αυτό το σημείο καθεαυτό δεν θα είχε σημασία διότι δεν επηρεάζει με κανένα τρόπο το θέμα της Γεωφορολόγησης. Αλλά οι νεοκλασικοί που αναφέραμε προχώρησαν να επεκτείνουν την έννοια της "πρόσοδου", από την ιδιαίτερη αμοιβή της γης (ή του γαιοκτήμονα), όπως ήταν με τους κλασικούς, στη γενικότερη έννοια πλεονασματικής αμοιβής οποιουδήποτε συντελεστή - και κεφαλαίου και εργασίας.

β. Η πρόσοδος.

Πρώτα πρώτα το ότι η πρόσοδος σχετίζεται με τη γη και τον γαιοκτήμονα είναι μια μεγάλη πλάνη. Κύριος υπαίτιος για την πλάνη είναι ο Ρικάρντο που έδωσε τον πασίγνωστο ορισμό - "Πρόσοδος είναι το μέρος του προϊόντος της γης που πληρώνεται στον γαιοκτήμονα για τη χρήση των πρωταρχικών και ακατάλυτων δυνάμεων του χώματος" 25 .

Ο ορισμός αυτός είναι, δυστυχώς, ασυνάρτητος. Είναι αλήθεια ότι συνήθως η πρόσοδος, ή ένα μέρος της, πληρώνεται στον γαιοκτήμονα, αλλά σίγουρα δεν είναι για τη χρήση των δυνάμεων του χώματος (soil). Οι άνθρωποι πληρώνουν ψηλά ή χαμηλά μισθώματα όχι για τις δυνάμεις στο χώμα (που ούτε πρωταρχικές ούτε ακατάλυτες είναι) αλλά για τα πλεονεκτήματα της ανεπτυγμένης κοινότητας που έχει μια συγκεκριμένη τοποθεσία.

Δεν υπάρχει πρόσοδος αν δεν υπάρχει κάποια κοινότητα. Και η πρόσοδος αυξάνεται καθώς η κοινότητα μεγαλώνει και αναπτύσσεται σε πληθυσμό, σε έκταση, σε καλές τέχνες, σε τεχνολογική

πρόοδο και παρόμοια. Ο ίδιος ο Ρικάρντο το είχε καταλάβει αυτό, διότι στο ίδιο κεφάλαιο, και αλλού, αναφέρει την αύξηση του πληθυσμού και την πρόοδο της κοινωνίας.

Με την ανάλυση που κάναμε στο τμήμα Β3,4 και κυρίως 6, είδαμε ότι οι διαφορές στις αξίες γης αντανακλούν πιστά τις διαφορές στην πρόσοδο. Οι μεγαλύτερες αξίες γης βρίσκονται στις κεντρικές τοποθεσίες της πρωτεύουσας ή μεγαλούπολης, όπου συγκεντρώνονται τα πλείστα πλεονεκτήματα της αναπτυγμένης κοινωνίας - δημόσιες υπηρεσίες (ηλεκτροδότηση, αποχέτευση κτλ), αγορές (εμπορικά, τράπεζες κτλ), επικοινωνίες, τέχνες, θέατρα, μουσεία κτλ

Γράφει ο Α.Κανελλόπουλος: “Σ’ ένα περιορισμένο εδαφικό χώρο σωρεύεται και πλούτος και δύναμη και γνώση και πολιτισμός... Αγοράζοντας χώρο στην πόλη, δεν εξασφαλίζεις απλώς χώρο εγκατάστασης. Αγοράζεις χρόνο, πληροφόρηση, αμεσότητα, σύνολο υπηρεσιών”. 26
Θα επανέλθουμε παρακάτω.

Πλεονεκτήματα της Γεωφορολόγησης

Η Γεωφορολόγηση θα είναι ένας και μοναδικός Φόρος σε όλες τις τοποθεσίες εκτός από τις οριακές όπου η παραγωγή είναι πιο χαμηλή και το προϊόν είναι καθαρές απολαβές, δηλαδή αμοιβή κεφαλαίου και εργασίας. Με αυτή την αναγκαία εξαίρεση οι απολαβές παραμένουν στο φυσικό τους επίπεδο.

Όταν η ΓΦ λειτουργεί πλήρως, τότε όλοι οι άλλοι φόροι θα έχουν καταργηθεί: άμεσοι και έμμεσοι, πληρωμές σε ασφαλιστικά ταμεία, ένσημα, παράβολα και παρόμοια.

Στην πραγματικότητα, αυτή η μέθοδος δεν είναι φόρος με τη συνηθισμένη έννοια. Το μάζεμα της δημόσιας αξίας (ή προσόδου) δεν παίρνει τίποτα από τις απολαβές των εργαζομένων. Με αυτή την μέθοδο η Πολιτεία παίρνει για τα έξοδα της το μέρος του προϊόντος που η ίδια με την ύπαρξη και ανάπτυξη της και με τις υπηρεσίες της δημιουργεί.

Ας εξετάσουμε τώρα τα πρακτικά πλεονεκτήματα αυτής της μεθόδου. Ξανακοιτούμε την αγροτική κοινότητα μας αλλάζοντας τους αριθμούς που αντιπροσωπεύουν την παραγωγή. Τώρα όμως το διάγραμμα 3 είναι το μοντέλο για όλη την Πολιτεία. Παντού υποθέτουμε ίση χρήση εργασίας και κεφαλαίου, όπως στο αρχικό μας μοντέλο.

Το μοντέλο μας τώρα δείχνει την παραγωγή σε όλη την Πολιτεία. Οι τοποθεσίες Α και Β είναι η Πρωτεύουσα με τα κεντρικά γραφεία τραπεζών μεγάλων ή πολυεθνικών επιχειρήσεων και μεγάλα εμπορικά καταστήματα. Τοποθεσίες Β μπορεί να είναι και το κέντρο μιας μεγαλούπολης όπως η Θεσσαλονίκη. Τοποθεσίες Β2 είναι αχρησιμοποίητα εδάφη στην Πρωτεύουσα. Τοποθεσίες Γ είναι βιομηχανικές και τουριστικές ζώνες. Τοποθεσίες Δ είναι όμοιες αλλά και αγροτικές περιοχές μεγάλης απόδοσης. Τοποθεσίες Ε είναι μικραγροτικές καλλιέργειες. (Στην τωρινή χωροδιάταξη υπάρχουν εξαίρεσεις, φυσικά.)

α. Ισχύουσα Φορολογία

Στο δ4 λειτουργεί το τωρινό σύστημα φορολογίας. Μπορεί οι οριακές τοποθεσίες (όποιες και να’ναι) να εξαίρονται φορολόγησης ή και να παίρνουν επιδοτήσεις. Αλλά και αυτοί οι εισοδηματίες πληρώνουν φόρους και έτσι το επίπεδο απολαβών μειώνεται. Πληρώνουν φόρους έμμεσα με δύο τρόπους τουλάχιστον: (ι) Τους έμμεσους φόρους καθεαυτούς σε πρώτες ύλες, καύσιμα, τρόφιμα, υφάσματα, τσιγάρα, ποτά κτλ. (ιι) Έμμεσους και άμεσους φόρους που τελικά ενσωματώνονται στις τιμές όλων των αγαθών και υπηρεσιών.

Ας υποθέσουμε ότι όλοι αυτοί είναι, “προοδευτικά”, ένα 20% επί του προϊόντος στη στήλη Ε (δηλ 10), 25% στις στήλες Δ και Γ (δηλ 16 και 19 περίπου), 30% στη Β (δηλ 27) και 35% στην Α (δηλ 35). Έτσι μετά τη φορολόγηση μένει ως εισόδημα 40 στην Ε, 49 στη Δ, 56 στη Γ, 63 στη Β και 65 στην Α. (Ο συντελεστής 20% ίσως να θεωρηθεί υπερβολικός. Στη Βρετανία, το Social Trends, Table 5/16, Government Publications 1994, δείχνει ότι έμμεσοι φόροι αποτελούν 29% του καθαρού εισοδήματος για το χαμηλότερο ένα πέμπτο όλων των εισοδηματιών. Τα χαμηλότερα εισοδήματα είναι στις οριακές μονάδες.)

Έτσι το γενικό επίπεδο απολαβών μένει μειωμένο. Το επίπεδο απολαβών μειώνεται ακόμα πιο πολύ από την πληρωμή στον ιδιοκτήτη για τη χρήση της γης. Ένας επιχειρηματίας (βιομήχανος ή

ξενοδόχος) που θέλει να ξεκινήσει κάποια μορφή παραγωγής (εργοστάσιο παπουτσιών ή τουριστική εγκατάσταση) πρέπει να πληρώσει τον γαιοκτήμονα για να αποκτήσει τη χρήση του εδάφους. Αυτή η πληρωμή, ακόμα και αν ο επιχειρηματίας έχει ίδια κεφάλαια, ανεβάζει το γενικό κόστος, το οποίο τελικά πληρώνουν και πάλι οι καταναλωτές. (Η ίδια πληρωμή γίνεται εισόδημα για τον γαιοκτήμονα ενώ ο ίδιος δεν έχει συμμετοχή στην παραγωγή: η γη δεν είναι προϊόν παραγωγής. Αυτό το εισόδημα είναι πληθωριστικό, όπως το νωπό χρήμα που εκτυπώνει μια κυβέρνηση.)

Επειδή οι τοποθεσίες B2 και Δ2 δεν έχουν εισόδημα οι ιδιοκτήτες δεν πληρώνουν φόρους, παρότι κρατούν έναν πολύτιμο συντελεστή τον οποίο άλλοι άνθρωποι χρειάζονται για να ζήσουν και να εργαστούν και ο οποίος έχει τεράστια δυναμική παραγωγή. (Ασφαλώς θα πληρώνουν φόρους από άλλα εισοδήματα.) Αν πάλι υπάρχει κάποιος φόρος ακίνητης περιουσίας, αυτόν θα τον πληρώνουν και οι άλλοι κάτοχοι γης, οπότε δεν κάνει καμιά ουσιαστική διαφορά εκτός των αυξημένων εσόδων του κράτους και της πρόσθετης μείωσης του εισοδήματος των οριακών επιχειρήσεων.

Αντίθετα, αν οι επιχειρηματίες αυξήσουν τα εισοδήματά τους με πρόσθετη εργασία και κεφάλαιο, θα πληρώσουν περισσότερο φόρο.

Ένα άλλο ανατριχιαστικό σημείο, παράλογο κι άδικο, είναι το γεγονός ότι ενώ οι παραγωγοί, υποθέτουμε, χρησιμοποιούν ίδια μεγέθη κεφαλαίου και εργασίας, τελικά άλλοι έχουν μεγαλύτερα κι άλλοι μικρότερα εισοδήματα (και αυτό παρά τον “προοδευτικό” φόρο, κι εξαιτίας αυτού).

Τέλος, αυτή η φορολογία είναι μια κύρια αιτία ανεργίας. Εκτός από μονοπώλια και ολιγοπώλια, όλες οι επιχειρήσεις λειτουργούν με μικρό σχετικά περιθώριο κέρδους 10%, 12%, 18% του προϊόντος.

Στις οριακές επιχειρήσεις αυτό μπορεί να είναι και μικρότερο και ο παραγωγός-επιχειρηματίας (βιοτέχνης, μικροκατασκευαστής ή μικροκαλλιεργητής) συμπληρώνει το μικρό κέρδος του με την αμοιβή της προσωπικής του εργασίας (και την άμισθη εργατική συνεισφορά συγγενικών προσώπων).

Ετσι όταν ένας πρόσθετος φόρος επιβληθεί σε οποιοδήποτε σημείο της οικονομίας θα εισέλθει στις τιμές αγαθών και υπηρεσιών και σύντομα θα επιβαρύνει και τις οριακές τοποθεσίες. Το κέρδος θα μειωθεί τόσο που η επιχείρηση δεν θα μπορεί να συνεχίσει. Οι οριακές επιχειρήσεις είναι πολυάριθμες και καθώς κλείνουν, οι πρόσθετοι άνεργοι θα είναι πολλοί. Ο πρόσθετος φόρος θα επιβαρύνει και μεγαλύτερες επιχειρήσεις μειώνοντας τα κέρδη τους (ή προκαλώντας αύξηση τιμών καθώς μεταβιβάζεται στους καταναλωτές) οπότε και αυτές ίσως αναγκαστούν αν απολύσουν εργαζομένους για να καλύψουν την απώλεια. Ετσι η ανεργία αυξάνεται (ή/και ο πληθωρισμός). Τα επιδόματα ανεργίας θα αυξηθούν και το κράτος θα χρειαστεί νέους φόρους για να τα καλύψει. Φαύλος κύκλος

β. Γεωφορολόγηση

Στο διάγραμμα 4β στις πρώτες φάσεις της επιβολής ΓΦ και κατάργησης ορισμένων άλλων φόρων, ο φόρος που πληρώνουν οι οριακοί παραγωγοί μειώνεται και το γενικό επίπεδο απολαβών αυξάνεται. Τώρα όμως κάνουν εισφορές στο Δημόσιο Ταμείο και ιδιοκτήτες που κρατούν αχρησιμοποίητα εδάφη, B2 και Δ2.. Αν αυτοί έχουν άλλα μεγάλα εισοδήματα ή αποθέματα, ενδεχομένως θα μπορούν να πληρώσουν την εισφορά για κάποιο διάστημα. Γενικά, όμως, κάποια στιγμή θα αναγκασθούν να βάλουν σε χρήση τα εδάφη τους ώστε να καλύπτεται η εισφορά. Ετσι νέες τοποθεσίες γίνονται διαθέσιμες για παραγωγή.

Αυτή η εξέλιξη οδηγεί σε μια νέα κατάσταση που είναι και η τελική φάση της εφαρμογής της ΓΦ - και παρουσιάζεται στο διάγραμμα 5.

Αυτή η εισφορά (ή φόρος) δεν μπορεί να ενσωματωθεί στις τιμές αγαθών και υπηρεσιών και σε αντίθεση με άλλα συστήματα δεν μετακυλιέται. Διότι υπάρχουν οι οριακές τοποθεσίες που δεν πληρώνουν τέτοια εισφορά και έτσι οι τιμές τους δεν χρειάζεται να ξεπερνούν το κόστος εργασίας και κεφαλαίου. Ο Λόρδος Ντάγκλας γράφει ότι αυτός ο φόρος δεν επηρεάζει καθόλου τους συντελεστές της παραγωγής και παραθέτει τη γνώμη του καθ. Seligman (στο έργο του Incidence of Taxation): “Αν η γη φορολογείται ανάλογα με την καθαρή πρόσδοσή της, σχεδόν όλοι οι οικονομολόγοι από τον Ρικάρντο και έπειτα συμφωνούν ότι ο φόρος θα επιβαρύνει εξολοκλήρου τον ιδιοκτήτη και δεν μπορεί να μετατεθεί σε άλλες τάξεις - ή παραγωγούς ή καταναλωτές... Το σημείο αυτό είναι τόσο οικουμενικά αποδεκτό που να μη χρειάζεται παραπέρα συζήτηση”. 27 Το ίδιο σημείο τονίζει και αναλύει πλήρως ο N. Tideman, καθηγητής στο Virginia State University σε άρθρο του στο National Tax Journal (no 35, 1982) 28 - αλλά και πολλοί άλλοι οικονομολόγοι.

Ας συνοψίσουμε τα πλεονεκτήματα:

- I) Η γη δεν μπορεί να κρυφτεί: κατοχή, μέγεθος και αξία είναι στοιχεία φανερά σε όλους.
 - II) Η αξία οποιασδήποτε τοποθεσίας γίνεται εύκολα γνωστή.
 - III) Η άντληση του έγγειου φόρου είναι λιγότερο δαπανηρή.
 - IV) Η εργασία δεν επιβαρύνεται - αφού δεν είναι η προσπάθεια του κατόχου που δίνει αξία στη γη του αλλά η ανάπτυξη της κοινότητας.
 - V) Εδάφη που κρατούνται ακρησιμοποίητα, αφού θα πρέπει να αποδώσουν για την πληρωμή του φόρου, εξ ανάγκης θα χρησιμοποιούνται.
 - VI) Η κερδοσκοπία στη γη θα σταματήσει
 - VII) Κεφάλαια που επενδύονται στη γη θα κατευθυνθούν σε βιομηχανία, εμπόριο, κλπ.
 - VIII) Καθώς νέες τοποθεσίες και νέα κεφάλαια διατίθενται για παραγωγή, οι νέες επιχειρήσεις απορροφούν τους άνεργους και η ανεργία μειώνεται.
 - IX) Τα ολιγοπώλια σύντομα χάνουν την ισχύ τους και δημιουργείται χώρος για νέες μονάδες.
 - X) Υπάρχει αληθινός υγιής ανταγωνισμός, βασισμένος στην εργασία και όχι στα προνόμια που δίνει ο έλεγχος γης και φυσικών πόρων.
 - XI) Ακολουθεί αποκέντρωση από την πρωτεύουσα και τις μεγαλουπόλεις καθώς άλλα κέντρα, κοντά σε φυσικούς πόρους και κόμβους συγκοινωνιών, αναπτύσσονται ραγδαία.
- Τέλος όποιος θέλει να χρησιμοποιεί πιο πολύ κεφάλαιο και να εργάζεται περισσότερο, θα έχει μεγαλύτερο εισόδημα και αυτό δεν θα φορολογείται αφού μόνο η αξία της γης θα φορολογείται και όχι η παραγωγή. Και δίκαια η Πολιτεία θα παίρνει από την παραγωγή για το Δημόσιο Ταμείο μόνο τις δημόσιες αξίες που η ίδια δημιουργεί. Τα ιδιωτικά εισοδήματα θα αυξηθούν και οι κρατικές δαπάνες θα μειωθούν (κυρίως δαπάνες νί στο Α2).

Επίλογος

Ο Charles Adams δίνει μία εύστοχη προειδοποίηση:

“Η φορολογία είναι ένας ισχυρός υποκινητής των ανθρώπων - πιο πολύ από ό,τι κυβερνήσεις ομολογούν ή συνειδητοποιούν. Οργισμένοι φορολογούμενοι μπορεί να γίνουν φονική απειλή για μια κυβέρνηση που επιβάλλει καταπιεστικούς φόρους. Οι φορολογούμενοι επαναστατούν ενστικτωδώς. Η πρώτη φάση, φάση προειδοποιητική επανάστασης, είναι φανερή φοροδιαφυγή και μετανάστευση για αποφυγή των φόρων. Η δεύτερη φάση παράγει εξεγέρσεις. Η τρίτη είναι βία. Η ζωή μπορεί τελικά να είναι καταστροφική για μια κυβέρνηση που εξωθεί τους φορολογούμενους στα άκρα. Όταν παρουσιάζεται η πρώτη φάση, η κυβέρνηση ανταποκρίνεται με το κυνηγητό των ανυπάκουων φορολογούμενων.... Στην εποχή μας οι φοροσυλλέκτες επιδίδονται στην κατασκευή συνθετικών κακουρηγμάτων για να τρομοκρατούν τους φορολογούμενους. Το πρώτο θύμα της “βουβής φορολογίας”, όπως την ονομάζουμε εδώ, πάντα ήταν η ελευθερία. Το δεύτερο θύμα ήταν ο πλούτος και το σθένος του Έθνους” 80 .

Στην Ελλάδα η φοροδιαφυγή έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις και όσοι μπορούν “μεταναστεύουν” στην Παραοικονομία (ή στέλνουν τα εισοδήματά τους στο εξωτερικό). Στους τρεις πρώτους μήνες του 1995, εκτός από τις συνηθισμένες “κινητοποιήσεις” διαφόρων κλάδων παρουσιάστηκαν οι ογκώδεις διαδηλώσεις των συνταξιούχων, οι πανελλαδικές απεργίες καταστημάτων και οι βίαιες καταλήψεις των εθνικών οδών από τους αγρότες, φαινόμενα διόλου ευχάριστα. Θα αργήσει άραγε η Τρίτη φάση;

Και οι κυβερνήτες, που είναι μόνο υπηρέτες όλων των πολιτών και όχι αφέντες, και, ακόμα περισσότερο, οι ίδιοι οι πολίτες, πρέπει να καταλάβουν ότι το Κράτος δεν μπορεί να ξοδεύει όσα θέλει ανάλογα με τις ψηφοθηρικές επιλογές της εκάστοτε κυβέρνησης. Γράφει ο Δρ. Μπέρτζες (Α1, υποσμ. 1): “Όταν η κυβέρνηση εκτελεί το καθήκον της να μαζεύει τη δημόσια αξία και λειτουργεί σύμφωνα με οικονομικές αρχές, υπόκειται στην ίδια οικονομική πειθαρχία όπως ο ιδιωτικός τομέας. Έτσι, έτος με έτος, η κυβέρνηση πρέπει να προσαρμόζει το έξοδά της στα προβλεπόμενα δημόσια έσοδα: αυτό βάζει το αναγκαίο φράγμα στη δημόσια σπατάλη.”(σ. 107-8).

Με τη ΓΦ η οποία κυβέρνηση έχει τα έσοδά της από την φυσιολογική πηγή του Εθνικού Προϊόντος που καθορίζουν το ύψος των δαπανών της. Οι πολίτες αφετέρου μπορούν να αυξήσουν τα εισοδήματά τους με πρόσθετη εργασία και κεφάλαιο δίχως φόβο ότι θα έχουν πρόσθετη φορολογική επιβάρυνση και από τα δικά τους υψηλά εισοδήματα, δίχως ανάγκη της κρατικής ελεημοσύνης, θα μπορούν να αγοράζουν τα αγαθά και τις υπηρεσίες που οι ίδιοι θέλουν.

Παραπομπές

1. Public Revenue without Taxation, Shephard-Walwyn, London 1993.
2. Land and Taxation, N. Tideman (ed), Shephard-Walwyn, London 1994, σ.13
3. The Wealth of Nations, Book V, ch 2, part 2.
4. Ν. Καζάνας, εκδ. Λυκαβηττός, Αθήνα 1981.
5. Woolf, Taxation, the Key to Industrial Revival, Gladstone Essays, London 1980, σ.33
6. Η Οικονομία ανάμεσα στο Χθές και στο Αύριο, εκδ. Κάκτος, Αθ. 1980, σ.94
7. R.G. Holcombe, Public Sector Economics, Belmont 1987, C A , Wadsworth, σελ. 286-8
8. Φωτοαντίγραφο της ομιλίας του Reducing Tax Obstacles to Economic Progress στο Συνέδριο Πολιτικών Οικονομολόγων , Sydney, Australia, Φεβ . 1994 (σ .5)
9. Hugh Dalton, Principles of Public Finance
10. Ο Γουίλιαμ Πιτ είχε επίσης επιβάλει φόρο εισοδήματος στη δεκαετία του 1790 για να χρηματοδοτήσει τον πόλεμο ενάντια στη Γαλλία αλλά αυτός αποσύρθηκε στο τέλος του πολέμου.
11. Αρχαία και Βυζαντινή Οικονομική Ιστορία , Παπαζήση, Αθ. 1983, σ.111
12. Economic & Social History of Ancient Greece (1972), Un of Cal Press, Berkeley, 1977, σ .121
13. F.W. Maitland, The Constitutional History of England (1908), Cam. Univ. Press 1968, σ .95. Επίσης , A. V. Dicey, An Introduction to the Study of the Law & the Constitution (1895) MacMillan, London 1968, σ .315
14. D.Grenewegen, The Economics of ARJ Turgot , Hague, Martinus Nijhoff, 1977
15. Principles of Economics , BK V, chs 10-11 (4η εκδ. 1898 και πολλές μεταγενέστερες).
16. Εκδ. Christopher Johnson, London, 1961
17. University of Wisconsin Press, 1981
18. The Death of Economics, Faber & Faber, London 1994, σ.XX
19. Άρθρα και Σκέψεις, Αθήνα 1974
20. Άρθρο στον Οικονομικό Ταχυδρόμο , 20/10/1977
21. Almost Everyone's Guide to Economics , Bantam,, NY 1979
22. Economic Journal , vol 91, 1981, σ.1036
23. The Age of Diminishing Expectations , 1990 MITT Press, 1991 σ .1,14

24. Για πρόσθετη ανάλυση , Land as a Distinctive Factor of Production, M. Gaffney, καθηγητή στο Πανεπ . Καλιφόρνιας (Riverside), στο Land and Taxation, του N. Tideman (επιμ), βλ . υποσημ . 2
25. The Principles of Political Economy and Taxation, Everyman, London 1978, ch II, σ .33
26. Υποσημ. 6, σ.120
27. σ.21, Lord Douglas (of Barloch), βλ. υποσ. 16
28. A Tax on Land Value is Neutral
29. Principles of Political Economy, BK V, ch 2, παραγ. 5
30. W.S.Churchill, The People's Rights (1909), Jonathan Cape, London 1970
31. Roy Douglas, Land, People and Politics, Allison & Busby, London, 1979
32. The General Theory of Employment, Interest and Money, (1936) Macmillan, London, πολλές εκδόσεις
33. The Conflict Theory of Distibution στο Yale Review, Αυγ . 1908. Επαναδημοσίευση στο Essays in Economics, επιμ . του R. G. Tugwell, NY 1924, σελ .219
34. 1 άκρο (=acre) συνήθως μεταφράζεται εκτάριο, αν και αυτό είναι διαφορετικό μέγεθος (10 στρέμματα). Το άκρο είναι 4 στρέμματα. Για την ιδιοκτησία Wharton βλ. J. Ackerman & M. Harris, Family Farm Policy, Univ. of Chicago Press, 1946
35. John Henry, God and the Marginal Product, American Economic Association, Meeting in New Orleans, Jan. 1992. Επίσης , M. Furner, Advocacy & Objectivity..., Kentucky Univ. Press, 1975 και D. Ross, Socialism & American Liberatism... στο Perspectives of American History, 1977-78
36. W.J. Barber (ed) Breaking the Academic Mould... Wesleyan Univ. Press, 1988, σ.199
37. Στο Journal of Social Science, Oct, 1890, σ.21-28
38. F.Knight, On the History and Method of Economics, Chicago Univ. Press, 1956, σ .53-4
39. The Fallacies in the Single Tax, στο The Freeman, 1953 σ . 809-11
40. BK VI ch 2, παράγραφος 13
41. H istory of Economic Analysis, 1954, σ.932-8
42. John Henry, The Transformation of John Bates Clark, History of Political Economy 1982, No 14(2), και History of Political Economy 1983, 15(3)
43. Karl Marx, Capital (1867) vol I, pt II, ch 4, Penguin 1982
44. F.A. Fetter, Clark's Formulation of the Capital Concept, στο Economic Essays Contributed in Honour of J. B. Clark(επιμ) J.Hollander, 1927, NY, Books for Libraries Press
45. Schumpeter, σ.865

46. Roy Redfearn, Tolstoy, Shephard-Walwyn, London 1992, σ.95, 171
47. R.Lindholm & Sein Lin, Henry George and sun Yat-Sen, Lincoln Institute, Cam. Mass, 1977. Επίσης άρθρο του Ν. Καζάνα στο Κέρδος 13/11/1991
48. The Farmer's Last Frontier, NY, 1961, σ.50-51
49. Shannon, σ. 71-2
50. Paul Gates, The Wisconsin Pine Land of Cornell University, 1943, Cornell Univ. Press
51. W.J.Barber σ. 72-94, Υποσημ. 36
52. Barber σ.238-9
53. R.T. Ely, Ground under our Feet ... NY, Macmillan 1938. M. Gaffney, The Corruption of Economics, Shephard-Walwyn, London 1994. H. Hyndman, Record of an Adventurous Life, NY, Macmillan, 1911. E.O. Jorgensen, False Education in our Colleges & Universities, Chicago 1925. L. Mumford, The Brown Decades 1865-1895, NY, Harcourt 1931. A. Myers, History of the Great American Fortunes, (1907) NY, Modern Library,, 1936. E.W. Schrecker, No Ivory Tower. NY, OUP 1968. U. Sinclair, The Goose Step, Pasadena, 1923. T. Veblen, The Higher Learning in America, NY, Huebsch, 1918
54. An Introduction to Positive Economics, (1963), Weidenfeld & Nicolson, London 1966, σ .449-51, σ .486-7
55. J.K.Galbraith, A History of Economics: the Past as the Present (1987) Penguin.
56. Banks(επιμ): Costing the Earth, Sephereard-Walwyn,London 1989,σ.40
57. Το βιβλίο που αναφέρεται στην υποσημείωση 53, s.183.
58. The Affluent Society, Penguin, 1987, σ.44
59. Banks (υποσημ. 56) σ.40
60. How much revenue would a full Land-value Tax yield? στο Amer Journal of Economics & Sociology, Vol 44, No 3 (1985).
61. The Economics of Efficient Taxes on Land, στο Land & Taxation του ίδιου (επιμ .), 1994
62. Smith, BK I, ch 8
63. Smith, BK V, ch 2, pt 2, article 1, Taxes upon Rent of Houses
64. Fred Harisson, The Power in the Land, Shephard Walwyn, London 1981 σελ. 31
65. Ricardo, ch X. Επίσης ch XII και ch XIV
66. Mill, Principles of Plitical Economy (1848), BK V, ch II, παρ.5 & 6
67. J.M. Keynes, ch 1, note 3
68. Μεταφ. Κορδάτου, 1963, σ.83

69. Χειρόγραφα 1844, Διεθνής Βιβλιοθήκη, μεταφρ. Ν. Μπαλή, Αθ. 1974, σ. 25 και επ.: κυρίως σ.61, 109-110
70. Κριτική των Προγραμμάτων Γκότα και Ερφούρτης, εκδ. Κορόντζη, Αθ.1976, σ.20
71. Capital, Vol 3, BK VI, ch 37, Penguin 1981
72. Η Αθλιότητα της Φιλοσοφίας, Εκδ. Αναγνωστίδη (4η), Αθ., δίχως ημερομηνία, σ.163-5
73. Επιστολή στη Βέρα Ζάσουλιτς 1881, Karl Marx του D. McLellann, Paladin, London 1983 σ. 441-2. Επίσης, Πρόλογος του Μαρξ, 1882, το τελευταίο έργο του, στη ρωσική έκδοση του Κομμουνιστικού Μανιφέστου
74. Paul Samuelson, Οικονομική, 9η έκδ. (1973), εκδ. Παπαζήση, 1975, 2ος τόμος, κεφ. 28, σ.337
75. Land and its Taxation in Recent Economic Theory (ph D 1975, LSE), δημ. αγγλιστί, εκδ. Παπαζήση, 1977, σ.5
76. Economics: The Science of Prices & Incomes, Methuen, London 1965, σ.277
77. Schumpeter, σ.865
78. Περιοδικό Human Events, 18/11/1978, σ.14
79. A.B. Atkinson & Stiglitz, Lectures on Public Economics, London, McGraw, 1980, σ.524
80. βλ. Α7, τέλος, το βιβλίο του C. Adams, Εισαγωγή
81. Ι.Μαμαλάκης, Ο Γ.Γεμιστός εν Πελοποννήσω..., Αθ 1939, σ 83 κ' 86.
82. Ε.Γ. Σαββόπουλου, Γεώργιος Γεμιστός Πλήθων, Πειραιεύς 1961, σ 20- 23. Επίσης E.Barker, Social & Political -Thought in-Byzantium, Ο U P, 1957 σ 202 κ' επ.
83. Agrarian Conditions in the Byzantine Empire: άρθρο του στο Cambridge Economic History of Europe, τόμος Α', 1966, σ 221. Επίσης Α.Τογνβι, Constantine Porphyrogenitus..., Ο U P, 1973, σ 171.
84. Έκδοση του Γεωργικού Νόμου κ' σχόλια από τον W.Ashburner στο Journal of Hellenic Studies XXX, 1910 κ' XXXII, 1912.
85. Α.Βασιλίου, Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, Διεθνής Λέσχη Βιβλίου, Αθ 1973, σ 303-7.
86. Επιστολή στον Μιχαηλόβσκυ (1877), Επιστολή στη Β.Ζάσουλιτς (1881) και Πρόλογος στη Ρώσικη έκδοση του Κομμουνιστικού Μανιφέστου (1882). Κείμενα στο The Thought of Karl Marx του D.McLellan, Macmillan, London, 1980, σ 110 -111.
87. Ο W.G.Forrest, A History of Sparta..., Hutchinson, London 1968, σ 40-60 αποφαινεται υπέρ της ύπαρξης του Λυκούργου. Παραταύτα, άλλοι διατυπώνουν ελαφρές ή σοβαρές αμφιβολίες: A.H.M Jones, Sparta, Blackwell, 1967? M.I.Finley, Early Greece, 1970? O.Murray, Early Greece, Harvester Press 1980.
88. G.R.Stanton, Athenian Politics 800-500 BC, A Sourcebook, Routledge, London 1990, σ 34 κ' επ.

89. ISā και kena Ουπανισάδες, Εισαγωγή στη Βεδική Παράδοσή, Όμιλος Μελετών, Αθ, 1987, σ 9-76.
90. nArada-smRti, XI, 42, εκδ Bibliotheca Indica, 1885.
91. manusmRti, VIII, 237 : υπάρχουν πολλές εκδόσεις του σανσκριτικού κειμένου και αρκετές μεταφράσεις σε Ευρωπαϊκές γλώσσες.
92. baudhAyana-dharmasUtra, III, 1,17: διάφορες εκδόσεις.
93. bRhaspati-smRti, XIX, 26 : εκδ A Fuhrer, Leipsig 1879.
94. Romesh Dutt, The Economic History of India, Delhi 1960 τόμος Α' σ 107.
95. manusmRti, VII, 128-9.
96. gautama-dharmaAstra, X,30: εκδ A.Stenzler, London 1876, κ' εκδ Mysore 1917.
97. Apastamba-dharmasUtra, II,2,28,1: διάφορες εκδόσεις 1894, 1897, 1932.